

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінансові відносини»

Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: **«ОФШОРНІ ЦЕНТРИ В ПЕРЕРОЗПОДІЛІ ГЛОБАЛЬНИХ
ПОТОКІВ КАПІТАЛІВ»**

Здобувача Пісної Валентини Олександрівни

Науковий керівник: професор, д.е.н. Фролова Т. О.

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Мозговий О.М.

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінансові відносини»

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Т.О. Фролова

_____ 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.М. Мозговий

_____ 2023 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Пісної Валентини Олександрівни

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему

Офшорні центри в перерозподілі глобальних потоків капіталів

Тему затверджено наказом ректора Університету від "22" лютого 2023 р .№344-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні аспекти функціонування офшорних центрів у перерозподілі глобальних потоків капіталів
(назва розділу)	
Розділ 2	Офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталів
(назва розділу)	
Об'єкт дослідження:	процес функціонування офшорних центрів в контексті міжнародних фінансових відносин та глобальної фінансової системи.
Предмет дослідження:	передумови, закономірності, особливості, тенденції розвитку офшорних центрів та їх вплив на глобальні процеси.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	вивчення особливостей розвитку офшорних центрів в контексті основних тенденцій світової економіки.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	• ідентифікувати економічну сутність поняття, ознаки та підходи до класифікацій офшорних центрів; • систематизувати підходи до визначення офшорного центру; • визначити позитивні та негативні сторони офшорних центрів; • дослідити передумови виникнення та еволюцію офшорних центрів (офшорного бізнесу); • проаналізувати різницю понять безподаткова зона, податковий притулок, податкова гавань, офшорна зона та офшорний центр; • інтерпретувати генезис послідовного розвитку офшорних центрів та дослідити особливості їх на кожному етапі;
У розділі 2	• дослідити механізм функціонування офшорних центрів та схеми зменшення податкового тягаря; • проаналізувати статистичні дані про нелегальні відтоки капіталів та утримання ТНК коштів за рахунок офшорів; • визначити переваги та недоліки високого рівня конфіденційності офшорних центрів; • окреслити та розглянути світову негативну та позитивну практику використання офшорів; • узагальнити макро- та мікроекономічні погляди щодо офшорних центрів;

- дослідити динаміку зміни обсягів запасів капіталу в основних офшорних центрах, наявності транскордонних депозитів небанківських установ;
- опрацювати статистику податкових надходжень та витрат країн через використання компаніями офшорних центрів;
- проаналізувати основні інструменти податкового та фінансового планування;
- розглянути експортні та імпорتنі офшорні схеми;
- простежити основні особливості світових офшорних юрисдикцій та можливості реєстрації компаній у них;
- проаналізувати сучасний вплив офшорних центрів на фінансову безпеку;
- визначити втрати бюджету України від використання офшорних юрисдикцій.

**Завдання підготував
науковий керівник**

Фролова Т.О.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«09» травня 2023 р.

Пісна В.О.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«09» травня 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 80 сторінок, 18 таблиць, 15 рисунків, список використаних джерел з 59 найменувань.

«Офшорні центри в перерозподілі глобальних потоків капіталів»

Об'єктом дослідження є процес функціонування офшорних центрів в контексті міжнародних фінансових відносин та глобальної фінансової системи.

Предметом дослідження є передумови, закономірності, особливості, тенденції розвитку офшорних центрів та їх вплив на глобальні процеси.

Метою роботи є вивчення особливостей розвитку офшорних центрів в контексті основних тенденцій світової економіки.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- ідентифікувати економічну сутність поняття офшорний центр та проаналізувати різницю понять безподаткова зона, податковий притулок, податкова гавань, офшорна зона та офшорний центр;
- дослідити передумови виникнення та еволюцію офшорних центрів (офшорного бізнесу), особливості їх на кожному етапі;
- систематизувати підходи до класифікації офшорних центрів;
- дослідити механізм функціонування офшорних центрів та схеми зменшення податкового тягаря;
- окреслити та розглянути світову негативну та позитивну практику (досвід) використання офшорного бізнесу;
- проаналізувати основні інструменти податкового та фінансового планування з використанням міжнародних офшорних структур;
- проаналізувати сучасний вплив офшорних механізмів на стабільність економіки та фінансову безпеку України.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає в узагальненні ролі і значення офшорних центрів та діяльності офшорного

бізнесу; дослідженні та виокремленні основних тенденцій та особливостей розвитку офшорних центрів, їх правового міжнародного регулювання. Загалом, теоретична значущість полягає в тому, що офшорні центри є складною системою, яка залежить від багатьох факторів, включаючи економічні, політичні, культурні та правові аспекти. Дослідження офшорних центрів дозволяють розкрити та проаналізувати ці фактори, що в свою чергу допомагає розуміти та прогнозувати розвиток офшорних центрів у майбутньому. Методична значущість полягає в тому, що дослідження офшорних центрів дозволяють використовувати різні методи та підходи для аналізу даних, такі як емпіричні дослідження, аналіз даних, моделювання та інші. Це дозволяє використовувати результати дослідження для підтримки прийняття рішень в різних сферах, таких як економіка, право, політика та ін.. Практична значущість полягає в тому, що дослідження офшорних центрів можуть бути корисними для підприємств, які мають намір здійснювати інвестиції в офшорні центри, а також для урядів, які хочуть залучити інвестиції в свої країни через розвиток офшорних центрів. Результати дослідження можуть служити підґрунтям для розробки стратегій, планів та політик у цих галузях.

Інформаційною базою дослідження є офіційні дані з веб-сайтів Міжнародного Валютного Фонду, Світового Банку, Організації міжнародного співробітництва та розвитку, а також публікації з журналів, статистичних, рейтингових та інформаційних агентств, наукові праці та монографії вітчизняних та зарубіжних науковців та дослідників, а також матеріали та аналітичні звіти міжнародних організацій, що стосуються даного аспекту.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків списку використаних джерел, додатків.

Ключові слова: офшор, офшоризація, офшорні центри, деофшоризація, податкова гавань, фінансове та податкове планування, офшорна зона, безподаткова зона, податковий притулок, податкові втрати, офшоні схеми.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

ВІДГУК

на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародні фінансові відносини»

Пісної Валентини Олександрівни

на тему:

«ОФШОРНІ ЦЕНТРИ В ПЕРЕРОЗПОДІЛІ ГЛОБАЛЬНИХ ПОТОКІВ КАПІТАЛІВ»

Світовий офшорний бізнес, пройшовши певний історичний шлях розвитку, на кожному етапі якого мав специфічні особливості як ведення, так і регулювання офшорної діяльності, на рубежі XX-XXI століть став серйозною економічною силою, що реально і відчутно впливає на процеси, які відбуваються в міжнародних економічних відносинах.

Інтенсивна трансформація фінансових відносин та діяльності у світі, прискорення глобалізаційних процесів між окремими державами, мобільність капіталів, лібералізація іноземних інвестицій, нарощування конкуренції між суб'єктами господарювання, розширення міжнародних фінансових ринків призвело до появи можливостей масового перерозподілу глобальних фінансових потоків та пошуку лояльних податкових режимів задля зниження витрат та підвищення прибутковості. Глобалізація зробила світ меншим та більш зв'язаним, що дозволяє компаніям легко перемішуватися з однієї країни до іншої та шукати найкращі умови для свого бізнесу. Дане явище спровокувало появу офшорних центрів. Все це підкреслює актуальність обраної теми кваліфікаційної бакалаврської роботи.

Виконана кваліфікаційна бакалаврська робота представляє собою структуровану, логічну працю, узгоджену з метою і завданнями дослідження. Поставлені мета і завдання повністю відповідають темі. Використані методи дослідження у повній мірі відображають особливості процесу наукового пізнання.

В першому розділі роботи здобувач аргументовано узагальнює теоретичні аспекти функціонування офшорних центрів у перерозподілі глобальних потоків капіталів, визначає економічну сутність поняття офшорного центру, систематизує підходи до класифікації офшорних центрів. Позитивної оцінки заслуговує дослідження автором питання передумов виникнення та еволюції офшорних центрів (офшорного бізнесу), особливості їх на кожному етапі.

У другому розділі автор досліджує механізм функціонування офшорних центрів та схеми зменшення податкового тягаря, негативну та позитивну практику (досвід) використання офшорного бізнесу, приділяє увагу основним інструментам податкового та фінансового планування з використанням міжнародних офшорних структур. Заслуговує на увагу дослідження впливу офшорних механізмів на стабільність економіки та фінансову безпеку України.

До написання кваліфікаційної бакалаврської роботи здобувач підійшла відповідально, що дозволило їй виконати роботу в повному обсязі та в визначений термін.

Загалом кваліфікаційну бакалаврську роботу Пісної В.О. можна вважати такою, яка поєднує практичні навички з теоретичними здобутими знаннями. Кваліфікаційна бакалаврська робота добре ілюстрована, якість її оформлення вважається відмінною. Основні вимоги щодо оформлення матеріалу враховані. Матеріал роботи викладено послідовно і логічно.

Робота представляє собою завершене наукове дослідження. Зазначене дозволяє допустити кваліфікаційну бакалаврську роботу до захисту перед Екзаменаційною комісією.

Науковий керівник

д.е.н, проф. Фролова Т. О.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.....	7
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЦЕНТРІВ У ПЕРЕРОЗПОДІЛІ ГЛОБАЛЬНИХ ПОТОКІВ КАПІТАЛІВ .	7
1.1 Економічна сутність поняття офшорних центрів.....	7
1.2 Передумови виникнення та еволюція офшорного бізнесу	14
1.3 Підходи до класифікації офшорних центрів.....	22
РОЗДІЛ 2.....	27
ОФШОРНІ ФІНАНСОВІ ЦЕНТРИ У ГЛОБАЛЬНОМУ РУСІ КАПІТАЛІВ	27
2.1 Механізм функціонування офшорних фінансових центрів	27
2.2 Світовий досвід діяльності офшорного бізнесу	37
2.3 Фінансове та податкове планування з використанням міжнародних офшорних структур.....	52
2.4 Вплив офшорних механізмів на стабільність економіки та фінансову безпеку України	61
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	81

ВСТУП

Інтенсивна трансформація фінансових відносин та діяльності у світі, прискорення глобалізаційних процесів між окремими державами, мобільність капіталів, лібералізація іноземних інвестицій, нарощування конкуренції між суб'єктами господарювання, розширення міжнародних фінансових ринків призвело до появи можливостей масового перерозподілу глобальних фінансових потоків та пошуку лояльних податкових режимів задля зниження витрат та підвищення прибутковості. Глобалізація зробила світ меншим та більш зв'язаним, що дозволяє компаніям легко переміщуватися з однієї країни до іншої та шукати найкращі умови для свого бізнесу. Дане явище спровокувало появу офшорних центрів. Офшорні центри стали привабливими для компаній, оскільки вони можуть знизити витрати на оподаткування та інші види регуляції. Глобалізаційні процеси також допомогли розвитку технологій та комунікацій, що зробило можливим більш ефективний обмін інформацією між офшорними центрами та головними офісами компаній. Це забезпечує більшу прозорість та контроль над операціями компаній в офшорних центрах. Однак, з іншого боку, глобалізація може також призвести до зростання конкуренції між офшорними центрами, що може бути наслідком до зменшення податкових переваг та інших пільг. Крім того, деякі країни можуть намагатися обмежити використання офшорних центрів як способу уникнення оподаткування та інших регуляцій.

Виходячи з фактів, інтенсивного зростання міжнародного руху та перерозподілу капіталів та їх масштабів можна зробити висновок, що на сьогоднішній день сприятливий податковий клімат є невід'ємним елементом цього. Як наслідок, вибір формату податкового клімату більше залежить від економічного стану країни та її участі у міжнародному русі та перерозподілі капіталу. Дане явище впливає як на залучення так і на «відток» капіталу. У зв'язку з цим, важливим елементом сучасної глобальної фінансової системи є механізми податкової оптимізації, які зменшують таке навантаження та надають пільгові регуляції, до яких відносять офшорні центри та зони, податкові гавані та притулки.

Актуальність вивчення даного питання викликана тим, що офшорні центри стали невід'ємною частиною глобальної економіки та мають великий вплив на перерозподіл капіталу, а також можуть мати негативний вплив на соціальну та економічну стабільність країн. Залежно від джерела, можна стверджувати, що від 25% до 60% глобального капіталу та фінансових потоків протікає через офшорні центри, що є наслідком вкрай важливого дослідження цього системно ключового елемента світової фінансової системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною базою дослідження слугували праці вітчизняних і зарубіжних вчених. Серед праць вітчизняних вчених можна виділити роботи Волкова Ю.А. [21], Коссе Д.Д. [22], Бондаренка О.О. [23], Шереметинської О.В [24], Пешко А.В. [25], Ворнавського Н.В. [26], Лещенка Р.О. [19], Аксьонова Д. С. [4], Черепа А. В. [16]. Із зарубіжних авторів слід відзначити роботи МакКана Н. [27], Зороме А. [3], Моррісса Е. [12], Ку Ш. [12], Гранді М. [12], Натана А. [12], роботи співробітника організації Tax Justice Network Дж.Генрі [15], Шармана Д. [7] та інших.

Метою роботи є вивчення особливостей розвитку офшорних центрів в контексті основних тенденцій світової економіки.

Виходячи з мети сформульовано такі **завдання**:

- ідентифікувати економічну сутність поняття офшорний центр та проаналізувати різницю понять безподаткова зона, податковий притулок, податкова гавань, офшорна зона та офшорний центр;
- дослідити передумови виникнення та еволюцію офшорних центрів (офшорного бізнесу), особливості їх на кожному етапі;
- систематизувати підходи до класифікації офшорних центрів;
- дослідити механізм функціонування офшорних центрів та схеми зменшення податкового тягаря;
- окреслити та розглянути світову негативну та позитивну практику (досвід) використання офшорного бізнесу;
- проаналізувати основні інструменти податкового та фінансового планування з використанням міжнародних офшорних структур;

- проаналізувати сучасний вплив офшорних механізмів на стабільність економіки та фінансову безпеку України.

Об'єктом дослідження є процес функціонування офшорних центрів в контексті міжнародних фінансових відносин та глобальної фінансової системи.

Предметом дослідження є передумови, закономірності, особливості, тенденції розвитку офшорних центрів та їх вплив на глобальні процеси.

Методи дослідження. Для досягнення мети були використані загальнонаукові методи дослідження, такі як аналіз та синтез для оцінки тенденцій розвитку офшорних центрів, історичний метод для аналізу концептуальних підходів та еволюції офшорного бізнесу та офшорних центрів. Крім того, були використані методи економічного аналізу та статистичні методи для аналізу статистичних даних про діяльність офшорних центрів.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає в узагальненні ролі і значення офшорних центрів та діяльності офшорного бізнесу; дослідженні та виокремленні основних тенденцій та особливостей розвитку офшорних центрів, їх правового міжнародного регулювання. Загалом, теоретична значущість полягає в тому, що офшорні центри є складною системою, яка залежить від багатьох факторів, включаючи економічні, політичні, культурні та правові аспекти. Дослідження офшорних центрів дозволяють розкрити та проаналізувати ці фактори, що в свою чергу допомагають розуміти та прогнозувати розвиток офшорних центрів у майбутньому. Методична значущість полягає в тому, що дослідження офшорних центрів дозволяють використовувати різні методи та підходи для аналізу даних, такі як емпіричні дослідження, аналіз даних, моделювання та інші. Це дозволяє використовувати результати дослідження для підтримки прийняття рішень в різних сферах, таких як економіка, право, політика та ін.. Практична значущість полягає в тому, що дослідження офшорних центрів можуть бути корисними для підприємств, які мають намір здійснювати інвестиції в офшорні центри, а також для урядів, які хочуть залучити інвестиції в свої країни через розвиток офшорних центрів.

Результати дослідження можуть служити підґрунтям для розробки стратегій, планів та політик у цих галузях.

Інформаційною базою дослідження є офіційні дані з веб-сайтів Міжнародного Валютного Фонду, Світового Банку, Організації міжнародного співробітництва та розвитку, а також публікації з журналів, статистичних, рейтингових та інформаційних агентств, наукові праці та монографії вітчизняних та зарубіжних науковців та дослідників, а також матеріали та аналітичні звіти міжнародних організацій, що стосуються даного аспекту.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЦЕНТРІВ У ПЕРЕРОЗПОДІЛІ ГЛОБАЛЬНИХ ПОТОКІВ КАПІТАЛІВ

1.1 Економічна сутність поняття офшорних центрів

Глобалізація має значний вплив на розвиток сучасної фінансової системи, яка стає все більш динамічною. Однією з об'єктивних наслідків цього процесу є фінансова глобалізація, що викликає різноманітні процеси, зокрема створення певними країнами фінансових і юридичних асиметрій з метою залучення фінансових ресурсів на міжнародному ринку капіталів, а також пошук іншими країнами подібних асиметрій [1].

Для коректнішого окреслення терміну «офшор» розглянемо походження даного слова. Англійське поняття «off shore», дослівно перекладається як «поза берегом». Синонімами офшорних центрів є безподаткова зона, податковий притулок, податкова гавань та офшорна зона. Безподаткова зона - це територія або регіон, де звільнені від оподаткування різні види доходів, такі як податки на прибуток, податки на дивіденди, податки на спадковість, податки на нерухомість, податки на передачу власності, податки на продаж і т.д. [11]. Податковий притулок – це країна або територія, яка пропонує низький податковий тариф або інші податкові пільги, щоб привабити іноземні інвестиції та бізнес. Такі країни можуть пропонувати такі пільги як знижений податок на прибуток, звільнення від податку на дивіденди та проценти, відмова від вимоги декларувати деякі види доходів та інше [11]. Офшорна зона – це юрисдикція, де для суб'єктів економічної активності, зареєстрованих на її території, які здійснюють свої комерційні операції й отримують прибуток поза територією реєстрації, діють спеціальні податкові й інші правила, економічно більш сприятливі, ніж для компаній, зареєстрованих, здійснюючих свої комерційні операції й отримуючих прибуток на цій території [2]. Податкова гавань – це країна або територія, яка забезпечує конфіденційність фінансових операцій та податкових даних. Це може включати закони про

банківську та фінансову таємницю, які дозволяють уникнути обмежень на обмін інформацією між країнами та їх правоохоронними органами [11].

Поняття «безподаткова зона» і «податковий притулок» можуть мати спільну ознаку у тому, що вони обидві використовуються для зменшення податкового тягара на бізнес окремих фізичних осіб та компаній. Проте, безподаткова зона – це територія, на якій не діє жоден податок, тоді як податковий притулок – це країна, яка пропонує бізнесам та фізичним особам можливість платити менше податків, ніж вони повинні були б платити в своїй країні. Друга спільна ознака між «податковою гаванню» і «офшорною зоною» полягає у тому, що вони обидві використовуються для зменшення податкового тягара на іноземних активах. Однак, «податкова гавань» зазвичай відноситься до конкретного порту або регіону, де іноземні активи можуть бути зареєстровані та зберігатися зі зниженими податковими ставками. «Офшорна зона», з іншого боку, – це юрисдикція або країна, яка пропонує бізнесам та фізичним особам можливість зареєструвати свої іноземні активи за межами їхньої країни зі зниженими податковими ставками. Дані поняття мають схоже призначення, проте різні особливості, які виокремлюють їх.

Отже, всі чотири поняття відносяться до термінів, що описують юридичні та фінансові режими, які дозволяють підприємствам та фізичним особам мінімізувати податкові витрати або уникнути їх зовсім. Загалом безподаткові зони, податкові притулки, податкові гавані та офшорні зони часто використовуються для зменшення податкових обов'язків, а також для збереження та захисту активів. Вони можуть мати різні правила та регуляторні механізми, але загальна їхня мета полягає в тому, щоб дати можливість інвесторам та підприємствам використовувати більш сприятливі податкові умови. Можна підвести підсумок, що всі чотири поняття (безподаткова зона, податковий притулок, податкова гавань та офшорна зона) пов'язані зі зменшенням податкових платежів для бізнесу. Однак, кожне з них має відмінності у своїй функції та юридичному статусі. Безподаткова зона – це територія, на якій не діє податок на прибуток, але інші податки можуть бути застосовані. Податковий притулок – це країна, яка надає спеціальні умови для оподаткування фізичних та юридичних осіб, які не проживають або не

zareestrovani na її території. Податкова гавань – це регіон, де можна зберігати гроші та майно без оподаткування. Офшорна зона – це територія, де юридичні та фізичні особи можуть zareestrovuvati свої компанії, не сплачуючи податків в країні свого походження.

Економічна сутність офшорних центрів полягає в тому, що ці центри є юридичними та фінансовими структурами, які надають певні послуги для зниження податкового навантаження на підприємства та індивідуальних клієнтів. Офшорні центри зазвичай розташовані в країнах з низьким рівнем оподаткування або в країнах з відсутністю податкової системи, де підприємства та інвестори можуть zareestrovuvati свої компанії або інвестиційні фонди. Основна перевага офшорних центрів полягає в тому, що вони дозволяють зменшити витрати на оподаткування та забезпечити конфіденційність управління активами. Крім того, вони також можуть допомогти уникнути деяких регуляторних обмежень, які існують у більш розвинених країнах. Проте використання офшорних центрів також може мати негативні наслідки для економіки. Наприклад, вони можуть призводити до збільшення податкових втрат та зменшення прозорості в управлінні активами. Також вони можуть створювати проблеми з боротьбою з корупцією та фінансовими злочинами.

Офшорні центри – це підприємства, які знаходяться за межами країни, де знаходиться головний офіс компанії, і які зазвичай займаються розробкою програмного забезпечення, інформаційних технологій, аутсорсингом послуг тощо. Деякі науковці можуть використовувати різні терміни для опису офшорних центрів, але загалом вони розуміють їх як підприємства, що надають послуги компаніям у країнах з високими зарплатами та витратами на діяльність. Серед наукових дослідників та фахівців відсутня єдина думка щодо того, що представляє собою офшорний фінансовий центр, хоча було зроблено кілька спроб визначити це поняття. Поява офшорних центрів вплинула на міжнародні фінансові ринки вже на початку 1970-х років. Було використано багато варіантів цього терміну, включаючи Міжнародний фінансовий центр (МФЦ), Міжнародний банківський центр (ІВС), офшорний банківський центр тощо. Усі ці терміни загалом стосуються однієї

концепції офшорного фінансового центру [3]. Згідно з визначенням ООН «офшором є певний банк без урахування місця розташування, який займається управлінням депозитами, рахунками в іноземній валюті фізичних та юридичних осіб з відмінною від місця знаходження банку локацією базування та реєстрації» [4, с. 39; 13].

У табл. 1.1 відображено різні варіації визначення поняття офшорного центру.

Таблиця 1.1 – Визначення поняття офшорного центру

Автор	Сутність визначення
ОЕСР [9]	Офшорний фінансовий центр – це країна або юрисдикція з фінансовими центрами, що складаються з фінансових установ, які мають справу переважно з нерезидентами і/або в іноземній валюті в масштабі, який є непропорційним розміру економіки приймаючої країни. Нерезидентні, або контрольовані, інститути відіграють значну роль у таких фінансових центрах [9].
МВФ [8]	Офшорні центри – це території, де основна частина операцій у фінансовому секторі по обидва боки балансу відбувається з фізичними особами або підприємствами, які не є резидентами офшорного фінансового центру [8].
Джейсон Шрінер [7]	Офшорний центр – це юрисдикція, яка розробила свій фінансовий режим для надання міжнародних фінансових послуг послуги нерезидентним фірмам і фізичним особам [7].
Ахмед Зороме [3]	Офшорний фінансовий центр визначається як «країна або юрисдикція, яка надає фінансові послуги нерезидентам у масштабі, який не відповідає розміру та фінансуванню її внутрішньої економіки» [3].
«Світові фінанси» М.Янг, Ф. Лисиць і Л. Мауер [10]	Офшорні банківські центри розглядаються як окрема категорія міжнародних фінансових центрів, які виконують посередницькі функції для позичальників і депонентів [10].

Як бачимо, існує різне тлумачення офшорних центрів, яке може відрізнятися залежно від автора і їх досліджень. «Офшорні центри» зазвичай стосуються країн або юрисдикцій, які пропонують фінансові та юридичні стимули нерезидентам або іноземним організаціям вести бізнес і зберігати там активи. Немає загальноприйнятого визначення офшорних центрів, але вони зазвичай мають такі характеристики:

- низькі податки або відсутність податків на доходи чи активи з іноземного джерела;
- мінімальне фінансове регулювання та вимоги до звітності;
- таємність і конфіденційність фінансових операцій;

- сприятлива правова база для захисту активів і управління багатством;
- географічна та/або політична стабільність.

Офшорні центри іноді використовуються в законних цілях, таких як міжнародна торгівля, інвестиції та планування нерухомості, але вони також пов'язані з незаконною діяльністю, такою як ухилення від сплати податків, відмивання грошей і фінансування тероризму. Ступінь прозорості та співпраці з іноземними органами влади різняться в різних офшорних центрах, і деякі з них були об'єктом міжнародного контролю та санкцій через їхні м'які режими регулювання.

Особливості офшорних центрів можуть включати такі блоки:

1. податкова оптимізація: однією з найбільш очевидних переваг офшорних центрів є можливість зменшення податкових витрат, що може забезпечити компанії збільшення прибутку;

2. конфіденційність: офшорні центри можуть забезпечити високий рівень конфіденційності та приватності, оскільки їхні законодавчі рамки можуть бути менш строгими, ніж в інших країнах;

3. низькі вимоги до капіталу: багато офшорних центрів мають дуже низькі вимоги до мінімального капіталу для створення компанії, що може зробити їх привабливими для підприємців, які шукають шляхи зменшення витрат на стартуп;

4. відсутність обмежень на переміщення капіталу: в офшорних центрах можуть бути менші обмеження на переміщення капіталу, що дає компаніям більшу свободу в маневрах та можливість більш ефективно управляти своїми активами;

5. надійність та стабільність: офшорні центри можуть мати стабільні політичні та економічні рамки, що дає підприємствам більшу впевненість у збереженні своїх активів та операцій.

Розглянемо позитивні та негативні сторони офшорних центрів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Позитивні та негативні сторони офшорних центрів [5]

Позитивні сторони	Негативні сторони
створення сприятливих інвестиційних умов, що є наслідком збільшення кількості та розмірів інвестиційних вкладів;	створення сприятливих умов для відпливу капіталу;
зниження податкового тиску, завдяки якому активізується соціально-економічна діяльність цих країн у світовій економіці;	уникнення оподаткування, наслідком чого є недобросовісна податкова конкуренція (згідно з підрахунками експертів британської організації «Oxfam» щорічні втрати бюджету від недоотримання податків у країнах, що розвиваються, складають 124 млрд. дол. США [10]);
зниження інвестиційного ризику та забезпечення права власності, що сприяє більш стабільному розвитку;	дестабілізація економіки, оскільки офшорні зони в перспективі акумулюють великі обсяги капіталу, а особливо спекулятивного (згідно з оцінками експертів сума коштів, що щороку переводиться в офшорні зони з країн, що розвиваються, сягає 800 млрд. євро [10]);
під час реєстрації офшорного підприємства необхідно сплатити необхідні збори до державного бюджету. Офшорні компанії активно використовують інфраструктуру країни, щоб досягти своїх цілей;	економіка стає все більш тіньовою, що спричинює стимули для відмивання доходів, отриманих незаконним шляхом. Згідно з МВФ, масштаби такого відмивання доходів становлять 2-5% світового ВВП;
підтримка конкурентоздатності підприємств полягає у створенні можливостей для розробки більш гнучких стратегій розвитку, що надає їм перевагу перед конкурентами;	обсяги інвестицій в офшорні юрисдикції непропорційно великі порівняно з закордонними інвестиціями, оскільки часто офшорні центри використовуються як транзитна база, і це не виправдовує такого рівня вкладень;
посилення міжнародної співпраці/зв'язків;	ефект на соціальну ситуацію у державах-донорах, що виникає внаслідок ухилення від сплати податків;
можливість служити платформою для впровадження передових управлінських технологій з-за кордону, зокрема в галузі банківської справи та засобів зв'язку;	прагнення компаній використовувати внутрішній ринок у офшорних зонах для продажу товарів, що не відповідають міжнародним стандартам, за заниженою ціною;
	значна похибка при розробці економічних прогнозів;
	сприяння зростання рівня безробіття в країнах-донорах.

Зазвичай, країни переслідують свої стратегічні цілі, створюючи офшорні центри або групи. Однак, це залежить від політики конкретної держави стосовно офшорних груп. Деякі країни можуть створювати офшорні групи з метою залучення іноземних інвестицій, зменшення податкового навантаження та приваблення технологічних знань і ноу-хау. У той же час, інші країни можуть використовувати офшори як користь за відсутності регулювання та недостатньої контролю. Це може сприяти недобросовісним практикам, таким як ухилення від оподаткування та фінансові махінації, що негативно впливають на розвиток держави. Держава може керуватися наступними цілями.

У межах економічних цілей можна відзначити такі, як [5]:

- залучення іноземних інвестицій;
- збільшення валютних потоків в економіку всієї країни або окремого регіону за рахунок реєстраційних зборів.

Соціальні цілі, у свою чергу, включають [5]:

- прискорення темпів розвитку країни в цілому або в конкретній її території;
- збільшення рівня зайнятості та доходів населення;
- створення висококваліфікованої робочої сили за допомогою вивчення та впровадження на практиці світового досвіду в сфері організації, управління та фінансів. Також належить орієнтувати культуру менеджменту на вимоги світової технології управління.

Наскільки стосується науково-технічних цілей, вони можуть передбачати [5]:

- впровадження передових закордонних технологій, зокрема в галузі інформаційних технологій, засобів зв'язку та банківської справи.

Отже, можна зробити висновок, що офшорні групи можуть використовуватися для досягнення стратегічних цілей, але їх застосування повинно бути обдуманим та прозорим, з належним регулюванням та контролем. Наприклад, використання цілеспрямованої податкової політики у пільгових холдингових юрисдикціях, таких як Нідерланди та Люксембург, стало результатом того, що вони залучили значні додаткові ресурси в свою економіку та стали найбільшими світовими інвесторами. Малим, економічно слабкорозвинутим країнам зазвичай вигідно використовувати переваги офшорного бізнесу, але це часто призводить до того, що вони намагаються перетворити всю свою країну на офшорну зону і організовувати національну економіку відповідно до цього [5].

1.2 Передумови виникнення та еволюція офшорного бізнесу

На протязі всієї історії людства можна помітити тенденцію, що люди намагаються стимулювати міжнародну торгівлю та залучення іноземного капіталу та інвестицій, створюючи сприятливі умови для господарювання на певних територіях, що характеризуються певними податковими пільгами. Практика використання бізнесом офшорних центрів та зон, податкових гаваней та притулків стала невід'ємною частиною економічного життя світового суспільства. Створення офшорних центрів виникає з високої рухливості фінансових активів і більш швидкого зростання світового фінансового ринку порівняно з реальною економікою. Це є основною передумовою та причиною цього явища [1].

Загалом можна виділити основні передумови виникнення офшорних центрів:

1. податковий тиск в багатьох країнах. Високі ставки податків та складні правила оподаткування можуть стати наслідком того, що компанії починають шукати способи зниження податкових витрат;

2. глобалізація економіки. Розвиток міжнародної торгівлі та інвестицій дозволяє компаніям шукати способи економії коштів та зниження ризиків;

3. політична та правова стабільність. Країни, які надають пільги для офшорних компаній, зазвичай мають стабільну політичну та правову систему;

4. розвиток інтернету та технологій. Завдяки цьому компанії можуть працювати з будь-якої точки світу та з легкістю переносити свої операції до іншої країни;

5. зручність та простота реєстрації офшорних компаній. У деяких країнах реєстрація офшорних компаній може здійснюватися відносно швидко та з мінімальними формальностями.

Вперше термін «офшор» у сучасному розумінні з'явився в 1950-х роках. Це стало можливим завдяки тому, що одна компанія змогла уникнути регулювання зі сторони уряду США, змінивши місце своєї реєстрації. Термін «офшор» означав тоді «вийти за межі» [1]. За останні 70 років багато менших юрисдикцій

перетворилися на міжнародні фінансові центри. Незважаючи на те, що МФЦ відрізняються своїм історичним походженням та фінансовими продуктами та послугами, які вони пропонують, вони мають спільний шлях розвитку. До Першої світової війни міжнародний фінансовий порядок був побудований навколо золотого стандарту; кілька зон відносно вільної торгівлі (Британська імперія, Французька колоніальна імперія, американська зона впливу) і багатонаціональні підприємства, включаючи банки, що обслуговують міжнародний бізнес, такі як First National City Bank (попередник Citibank), компанії споживчих товарів, такі як Unilever, і виробники природних ресурсів, такі як Royal Dutch/Shell [12]. Наприкінці Другої світової війни цей фінансовий порядок був зруйнований не лише війною, але й нацистськими та радянськими зусиллями, Великою депресією та ліквідацією британських закордонних активів для оплати обох світових воєн. Новий глобальний фінансовий порядок, побудований відповідно до Бреттон-Вудської системи, встановленої в 1944 році, влив мільйони доларів у світову економіку через план Маршалла та військові витрати США за кордоном. Деколонізація спонукала до зворотної міграції з нових незалежних колоній Великої Британії, коли колишні колонії, що повернулися, шукали британських банківських і фінансових послуг у стерлінговій зоні, але за межами високих податкових режимів Великобританії [12].

Такий попит зріс у 1960-х роках, коли найвищі граничні податкові ставки різко зросли в більшості економік, що розвиваються, і Сполучені Штати почали намагатися обмежити іноземний доступ на американські ринки капіталу через добровільні обмеження та обов'язкові методи, такі як податок на вирівнювання відсотків. У результаті утворився ринок євродоларів, який базувався в Лондоні, але використовує зв'язки з юрисдикціями, пов'язаними з Великобританією, але не в самій Великобританії. Ця ситуація створила можливості для юрисдикцій, які мали історичні зв'язки з великими економіками, але не підпорядковувалися їхнім законам. Такі юрисдикції мали елементарну фінансову інфраструктуру для обслуговування таких галузей, як туризм на Багамах або нафтовидобувна промисловість на Кюрасао. Вони включали Нормандські острови та острів Мен у

Європі, Гонконг в Азії, Бермудські острови та інші британські та голландські території Карибського басейну в Америці. Як напівавтономні одиниці, ці території не підлягали внутрішнім банківським резервним вимогам, з якими стикалися банки Великобританії та США вдома, і не мали високих ставок прямого оподаткування. Сучасне позначення цих юрисдикцій «податковими гаванями», «офшорними центрами» (спочатку це було м'яким вживанням цих термінів) відображає їхню початкову роль як гавань від обтяжливих правових вимог, встановлених в інших місцях. Цей перший етап розвитку характеризувався використанням юрисдикціями свого історичного статусу та автономії, до якого можна залучити економічну діяльність, пропонуючи захист від податків і правил інших юрисдикцій [12].

Крах Бреттон-Вудської системи у 1971 році створили додаткові можливості. Різде звуження Британією зони фунтів стерлінгів у 1972 році та припинення контролю над капіталом і валютою в 1979 році створили попит на способи хеджування розширених валютних ризиків, пов'язаних зі зміною валютних курсів. Юридичні, бухгалтерські та інші галузі фінансових послуг зростали в цих фінансових центрах у міру їх розвитку. Кайманові острови еволюціонували від повної відсутності юристів у 1960 році до залучення випускників Оксбриджу (випускники Оксфордського та Кембриджського університетів), які працювали у великих містах на початку 1970-х років – безсумнівно, цьому сприяли жахливі економічні умови, відключення електроенергії та страйки, які мучили Британію в той час. Завдяки цьому невеликі фінансові центри просувалися вгору у 1970-х і 1980-х роках, перетворюючись із берегових регулятивних і податкових гаваней у центри, де місцеве законодавство додало цінності транзакціям. Дані центри намагалися збільшити обсяги транзакцій та їх частки. Згодом індустрія електронних фондів шукала правову інфраструктуру у 1980-х роках, що спонукало ці юрисдикції прийняти закони та розширити нормативну інфраструктуру для їх підтримки. Ці закони уможливлюють нові типи операцій і відсіюють зловмисників, роблячи ці юрисдикції привабливими для законного бізнесу. Наприклад, у 1980-х і 1990-х роках Багамські острови ухвалили майже 20 основних законів, пов'язаних із фінансовими послугами. Вони створили або переглянули законодавчі рамки для

регулювання банківської діяльності, компаній та інших суб'єктів господарювання, фондів, страхування та трастів, а також створили інфраструктуру для співпраці з міжнародними правоохоронними органами, спрямованими на припинення відмивання грошей і корупції. Інші берегові юрисдикції здійснили таке ж масштабне розширення своєї правової інфраструктури [12]. Юрисдикції також почали обмінюватися інформацією, враховуючи ті чи інші ситуації, з іншими юрисдикціями через договори (наприклад, Договір про взаємну правову допомогу, укладений у 1980-х роках між Великобританією від імені Кайманових островів та Сполученими Штатами). Інвестиції в місцеву правову та регулятивну інфраструктуру були ключовими для появи цих юрисдикцій як місць, де додана вартість транзакцій і валізи готівки більше не бажані. На відміну від простого уникнення наземних правил або податків, берегові статuti тепер передбачають різноманітні та якісніші бізнес-структури, ніж ті, що доступні на території. До кінця 1990-х успішні офшорні юрисдикції запропонували особливу цінність своїх транзакцій і стали чинниками складнішого міжнародного нормативного середовища.

Розвиток офшорних центрів можна простежити ще в стародавній Греції (друге століття до нашої ери), коли торгівля почала переміщатися на Делос у відповідь на оподаткування Родосу, в результаті чого Родос втратив 85% своєї торгівлі. Острів Родос став першим великим офшорним островом в історії. Стародавні Афіни взяли на себе ініціативу в застосуванні 2%-го податку на імпорт і експорт, а грецькі та фінікійські купці долали кілька миль, щоб уникнути оподаткування. Згодом сусідні острови стали притулком для безмитної торгівлі та складами для контрабанди, яку безмитно доставляли до Афін.

У середньовіччі, міста, такі як Венеція, Генуя, Ліворно, Трієст і Кампіоне, були відомі своїми податковими пільгами, які дозволяли уникнути сплати податків. У XV столітті, завдяки цим пільгам, товари перевозилися до Фландрії, а не до Англії. Натомість, у XVIII столітті, США використовували торгівельний маршрут через Латинську Америку, щоб уникнути сплати податків, які накладала Англія (табл. 1.3) [1].

Таблиця 1.3 – Еволюція офшорного бізнесу [13]

Період виникнення	Країна	Особливості офшорних центрів
I тис. до н.е.	Невеликі сусідні до Афін острови в Егейському морі	Афіни ввели 2% експортний та імпорتنний податок, внаслідок чого невеликі сусідні острови стали притулком для безмитної та безподаткової торгівлі і місцями накопичення контрабандних товарів, що прямували до Афін без сплати податків.
XV ст.	Фландрія	Фландрія була процвітаючим міжнародним комерційним центром з невеликою кількістю обмежень або податками на місцеві та іноземні товари. У результаті англійські купці вважали за краще продавати свою вовну у Фландрії, а не в Англії, де вони мали б сплатити високі податки і мита.
XVIII-XIX ст.	США (Нью-Джерсі, Делавер)	Заснування ліберального режиму ведення бізнесу, включаючи низьке оподаткування, для компаній, які здійснювали б діяльність у межах штату. За можливість інкорпорації бізнес платив невеликий франшизний податок.
XIX ст	Велика Британія	Компанії, що були зареєстровані на території Великої Британії, управління якими здійснюється поза її межами, не повинні були платити податки у скарбницю держави.
кінець XIX ст	Швейцарія	Саме тут виник один із елементів офшорного бізнесу – банківська таємниця; були придумані анонімні номерні банківські рахунки. Вони створили інститут підставних директорів і власників компанії.
1965 рік	Багамські острови	Виник перший банківський офшор. Було розроблено спеціальне законодавство, що дозволило багамським банкам обслуговувати нерезидентів в іноземних валютах
70-ті роки XX ст.	Кіпр, Ірландія, о. Мен, Гібралтар	Офшорні юрисдикції стали причиною виклику для національної замкненості фінансових систем та сприяли прискоренню лібералізації фінансових ринків та зростанню різних міжнародних фінансових потоків. Країни швидко регулювали банківську діяльність, знімали перешкоди для міжнародних фінансових трансфертів і відкривали фондові ринки для іноземців. Також відбувався перехід від фіксованих до «плаваючих валютних курсів».
кінець XX ст.	США	Скасовано обмеження на виплату відсотків за депозитно-позичковими операціям і введено відсотки за вкладами до запитання. Також скасовано 30% податок на доходи за облігаціями, випущеними в США, що належать нерезидентам. Було створено систему міжнародних банківських зон з пільговим режимом, де іноземні банки були звільнені від дотримання діючих у США вимог щодо створення обов'язкових резервів. Закон про міжнародні банківські операції, прийнятий у 1978 році, дав іноземним банкам право відкривати в США корпорації Еджа, які могли здійснювати пайові вкладення в іноземні банки та фінансові компанії, а також у компанії, що надають послуги з фінансування та банківські послуги. Закон Гласа-Стігала, що регулював процеси кредитування та відкриття банківських відділень, також був скасований.
XXI ст	(незалежно від країни функціонування)	Основними характеристиками сучасних офшорних банківських центрів є лібералізоване валютно-кредитне законодавство, проведення операцій переважно з іноземною валютою, використання депонованого капіталу для інвестування у високоприбуткові галузі з низьким оподаткуванням за кордоном, гарантоване збереження фінансової та банківської таємниці, відсутність валютних обмежень та зручна податкова система.

Економіка середньовічної Європи була пов'язана з купцями Венеції, Генуї, Ліворно, Трієста та Ганзи. Портові міста на узбережжі Середземного та Адріатичного, Балтійського та Північного морів швидко розвивалися завдяки відкритій торговій політиці місцевої влади. Одним із найважливіших прикладів є Ганза. Це була конфедерація купецьких гільдій XII-XVII ст., які вели спільний бізнес і вимагали прихильності європейських монархів [13]. Один із ефективних методів успішної торгівлі полягав у відвідуванні виставок, що було важливою подією для середньовічного суспільства, оскільки іноземні купці на них звільнялись від сплати мита. У XV столітті у Фландрії існували дуже обмежені торговельні бар'єри та податки, що зробило вигідним для англійських купців експортувати та продавати вовну саме туди, а не в Англію [13]. Великі морські держави в XVI-XVIII ст. заохочували морське піратство, відоме як каперство. Проте через деякий час пірати почали самотійно працювати і все вийшло з-під контролю. У Панамі, Кайманових і Віргінських островах існували бази, що використовувалися піратами та контрабандистами для зберігання свого здобутку [13].

У XX столітті можна визначити декілька періодів становлення й розвитку офшорного бізнесу (офшорних центрів). Офшорний бізнес у XX столітті став досить поширеним і створив ряд можливостей для бізнесу та інвесторів. Ось деякі ключові етапи становлення й розвитку офшорного бізнесу у XX столітті:

1. початок XX століття: створення перших офшорних компаній у Панамі та Бермудських островах, що забезпечували можливість захисту активів та оподаткування на них;

2. 1920-ті роки: під час спроби США обійти положення Версальського договору (закінчилася Перша світова війна) та відмовитися від належного внеску у Всесвітню організацію здоров'я, компанії стали реєструватися в Панамі, що забезпечувало їм збереження активів;

3. 1950-ті роки: велика кількість компаній з США та Європи стала реєструватися в країнах Карибського басейну (наприклад, Багамах, Бермудських

островах, Кайманових островах), де діяла бізнес-таксація, що дозволяла знизити податкове навантаження;

4. 1960-ті роки: зростання кількості офшорних компаній та банківських установ в Швейцарії. Офшорний бізнес значно розвинувся протягом четвертої фази 1960-х років. Основною причиною підвищеного «попиту» на офшорні центри в 1960-х роках було якісно нове значення економічної інтеграції, завдяки розвитку міжнародного кредитування та ринків продуктивного капіталу. У другій половині XX століття транснаціональні корпорації стрімко розширювали свою діяльність, що призвело до зростання міжнародного товарообігу. Це вимагало значного збільшення фінансових ресурсів, а також необмеженого доступу до них в будь-якій точці світу. Як наслідок, відбулося збільшення баз фінансових операцій у різних куточках світу [14]. Приблизно в 1960-х роках, коли з'явилася концепція вільних економічних зон, було встановлено, що на економічній карті світу з'явилися офшорні центри. Але підсумовуючи, можна зробити висновок, що офшорні юрисдикції існують досить давно, починаючи з 20-30-х років;

5. 1970-ті роки: розвиток офшорного бізнесу в Азії, зокрема в Гонконгу та Сінгапурі. Багаті індивідуальні підприємці та компанії почали шукати способи зменшення своїх податкових зобов'язань. За цей період, деякі країни, такі як Бермудські острови, Кайманові острови, Швейцарія та Ліхтенштейн, стали також популярними офшорними центрами. На сьогоднішній день існує близько 70 офшорних юрисдикцій, з яких у Південній Америці – 19, в Європі – 17, в Азії – 12, в Океанії – 7, у Північній Америці – 5, в Африці – 4, в Австралії – 1 [19]. Зауважується, що близько 75% офшорних юрисдикцій розташовані в країнах, які перебувають у процесі розвитку, тоді як решта знаходиться в економічно розвинених країнах;

6. 1980-ті роки: з поширенням глобалізації та зростанням міжнародної торгівлі, офшорні центри почали набувати ще більшої популярності. У цей період, нові офшорні юрисдикції, такі як Багамські острови, Віргінські острови та Маврикій, почали з'являтися на ринку. За оцінками [15] у середині 1990-х років, близько 50% всього обсягу світових валютних операцій здійснювалося через

офшорні території. У Панамі з початку 90-х років було зареєстровано близько 130 тис. таких компаній, на острові Мен – 45 тис., у Гібралтарі – 26 тис., в Ірландії – 23 тис., на Багамах – 20 тис., на островах Гернсі та Джерсі – по 20 тис., на Кайманових островах – 19 тис., на Кіпрі – 11 тис [19]. Розвиток цього явища зумовлений початком ери глобалізації, яку можна відстежити з 1970-х років XX століття;

7. 1990-ті роки: з розвитком технологій та збільшенням обсягу міжнародних фінансових операцій, офшорні центри стали набирати ще більшої популярності серед компаній та індивідуальних підприємців. У цей період, офшорні центри стали дещо більш регульованими, що дозволило їм приваблювати більшу кількість клієнтів. У процесі офшоризації світової економіки важливу роль відіграли такі фактори, як глобалізація та лібералізація економічних політик, зокрема зовнішньоекономічних політик країн, розвиток вільних ринків і вільний рух капіталу і інвестицій. Ці фактори сприяли інтенсифікації офшоризації як національних, так і глобальних економік [20];

8. 2000-ті роки: зростання вільної торгівлі та обміну інформацією між країнами стимулювало збільшення міжнародних бізнес-операцій, а також потребу в оптимізації податкових платежів. З появою Інтернету та електронних комунікаційних засобів стало легше здійснювати та керувати міжнародними бізнес-операціями, навіть якщо компанії знаходяться в різних країнах. Зростання податкового тягаря та збільшення оподаткування багатьох компаній спонукало їх шукати способи зменшення витрат на податки та оптимізації бізнес-процесів. Деякі країни, такі як Бермудські острови, Кайманові острови, Сейшельські острови, Швейцарія та інші, набули популярності серед компаній, які шукають способи зменшення податкових витрат.

Українські бізнесмени почали використовувати офшорні центри вже у 1991 році, коли з'явилася можливість реєструвати дочірні компанії за кордоном з низькими податковими ставками. Українські офшорні компанії з'явилися відразу після проголошення незалежності, коли вітчизняні підприємства стали реєструвати свої дочірні структури за кордоном в країнах з низьким рівнем оподаткування. У квітні того ж року швейцарська компанія Riggs Walmet Group вступила на

український ринок з пропозицією організації компаній. Вони не тільки допомагали у створенні безподаткових компаній, але й надавали підтримку їх діяльності, включаючи щорічні внески до бюджету країни, секретарські послуги з обробки пошти, організацію зборів акціонерів та складання балансів. Однак за міжнародними стандартами ці послуги коштували досить дорого: \$4800 за реєстрацію та по \$1100 щорічно за підтримку [16, с. 23]. Нажаль, з того часу офшорні компанії стали для України звичайним явищем.

Отож, науково-технічна революція, яка відіграла значну роль у проведенні фінансово-господарської діяльності офшорних компаній, стала рушійною та ключовою силою для динамічного розвитку офшорних центрів та їх подальшого використання. Для підтримки ефективного функціонування багатьох офшорних центрів необхідно використовувати науково-технічні інновації, що передбачають розробку передових інформаційних та комунікаційних технологій. У зв'язку з типовою ситуацією, коли офшорна компанія зареєстрована в одній країні, веде діяльність в іншій, банківський рахунок відкритий у третій, а власник компанії проживає в четвертій, складно підтримувати належний рівень функціонування офшорних центрів [13].

1.3 Підходи до класифікації офшорних центрів

Банки є засновниками офшорних фінансових центрів, де вони створили місцеві фінансові ринки як транзитні платформи для перетворення фінансових ресурсів та пошуку «притулку» для них. Існують різноманітні думки щодо офшорних фінансових центрів. Прихильники вважають, що вони мають законну та важливу роль у міжнародних фінансах та торгівлі, що може приносити значні переваги компаніям та фізичним особам, дозволяючи управляти юридичними ризиками та фінансовим плануванням. Критики їхньої діяльності стверджують, що

вони здійснюють операції з податковими платежами від багатих та не таких вже й багатих країн, які не регулюють і не стимулюють нелегальну діяльність, таку як ухилення від сплати податків та відмивання грошей, знижуючи тим самим ризик застосування корпоративної вуалізації.

На сьогоднішній день існує декілька класифікацій щодо систематизації офшорних центрів та зон, податкових гаваней та притулків. Розглянемо декілька з них.

Згідно з класифікацією [13] офшорні зони можуть бути розділені на дві категорії: з повною офшоризацією та з податковою офшоризацією. Повна офшоризація дозволяє підприємцям уникнути будь-якої звітності та сплачувати низькі податкові ставки або незначну фіксовану суму. Деякі країни, такі як Домініка, Кіпр, Віргінські острови, Беліз, Сейшели та Федерація Сент Кітс і Невіс, можуть навіть забезпечити повне звільнення від оподаткування. У податкових офшорних зонах, таких як Гонконг, Шотландія та Панама, ставки податків знижені, але компанії повинні вести облік та подавати звіти. «Податкові оазиси» (Free zone) – офшори, розташовані всередині (наприклад, ОАЕ).

Умови реєстрації та оподаткування є факторами, які впливають на інвестиційну привабливість різних офшорних центрів. Форум фінансової стабільності, створений колишнім президентом Бундесбанку, склав рейтинг офшорних зон за рівнем їх надійності:

- першу групу становлять Швейцарія, Люксембург, Дублін, Гонконг, Сінгапур, острови Гернсі, Мен і Джерсі;
- другу групу - Лабуан, Монако, Мальта, Андорра, Бахрейн, Гібралтар, Бермудські острови, Макао, Барбадос;
- третю групу – Кіпр, Ліхтенштейн, Антигуа, Ліван, Панама, Ангілья, Кайманові острови, Британські та Віргінські острови, Беліз, Аруба, острів Кука, Багамські острови [17]. Важливо зазначити, що сприятливий інвестиційний клімат країн другої і третьої груп відіграє ключову роль у виборі об'єктів інвестування українськими суб'єктами господарювання.

Табл. 1.4 містить інформацію про особливості офшорних центрів та принципи ведення бізнесу в них за класифікаційними ознаками.

Таблиця 1.4 – Особливості офшорних центрів за класифікаційними зонами [13]

Група	Характеристика та принципи ведення бізнесу
Офшори першої групи: Багами, Панама, БУІ – Британські Віргінські острови	Реєстрація офшорів у спеціальних зонах може бути корисною для економії коштів, оскільки дозволяє уникнути надмірної оподаткування і зменшити податкові витрати при здійсненні фінансових операцій на ринках. При створенні офшору зазвичай включається мінімальний сервіс для забезпечення роботи секретарських бюро, які відповідають за адміністративні процедури. Реєстрація офшору зазвичай займає близько двох тижнів. Хоча висока анонімність дозволяє забезпечити конфіденційність, вона може погіршити довіру партнерів. Деякі авторитетні організації можуть уникати співпраці з офшорними структурами через їх нечіткість та сумнівність.
Офшори другої групи: Сейшели, Ірландія, Гібралтар	Отримання офшорної юридичної адреси надає власникам більше можливостей для роботи з авторитетними клієнтами, оскільки це свідчить про вищий рівень лояльності. Незалежно від того, чи необхідно подавати звіти в конкретній країні, що належить до офшорної зони (адже є країни з обов'язковою звітністю та ті, що не мають її), інформація про підприємців і компанії має бути зареєстрована. Офшорні зони другої групи відомі своєю підвищеною довірою і дозволяють наявність достовірної інформації про керівний склад компанії (не обмежуючись лише номінальним сервісом, як у першій групі офшорних зон).
Офшори третьої групи: Кіпр, США, Великобританія	Суть полягає в тому, що деякі території вважаються офшорами. Наприклад, США дозволяють нерезидентам не сплачувати федеральні податки з діяльності, яка не пов'язана з операціями всередині країни. Однак, якщо така діяльність не відбувається в межах "офшору", то статус може бути втрачено. Англія ж дозволяє створювати ланцюги офшорних компаній, де філія, де відбуваються операції, розташована на території, яка вважається офшором, наприклад, на Кіпрі. Кіпр є привабливим для відкриття офшорів, тому що не має двостороннього оподаткування компаній.

Офшорний центр – це країна або територія країни, яка надає пільги у відношенні оподаткування та інших аспектів для нерезидентів. Також діє режим валютного контролю та забезпечується право на фінансову таємницю. Крім того, існують різні типи офшорних фінансових центрів. Деякі з них, такі як «паперові центри», зберігають документацію, але не займаються банківськими операціями або здійснюють їх у незначних масштабах, тоді як інші, як «функціональні центри», здійснюють депозитні операції та надають позики.

Існує три типи офшорних фінансових центрів. Перший тип, відомий як нью-йоркська модель, передбачає встановлення спеціальних формальних угод з авторитетними фінансовими центрами, такими як Нью-Йорк, Токіо та Сінгапур. На цих ринках устанавлюються окремі рахунки, які не обмежені внутрішніми обмеженнями, такими як резервні вимоги. У цій моделі існує

корпоративне оподаткування, місцевий гербовий збір (на ринку Токіо), оподаткування ділових цінних паперів (допускається у Сінгапурі), але відсутнє на ринках Нью-Йорку та Токіо.

Другий тип, відомий як лондонська модель, дозволяє укладати фінансові угоди в Лондоні та Гонконзі без будь-яких обмежень, незалежно від того, резиденти чи нерезиденти є учасниками ринку. На офшорних ринках даної моделі існує корпоративне оподаткування та допускається оподаткування ділових цінних паперів.

Третій тип, відомий як «податкове сховище», включає в себе ринки Багамських та Кайманових островів. На цих ринках угоди укладаються нерезидентами та не оподатковуються, відсутні корпоративне оподаткування та оподаткування ділових цінних паперів, але існують реєстраційні внески та плати за ліцензії.

В наступній класифікації розглядається три різні рівні офшоризації юрисдикцій [1]. Класичні офшори дозволяють резидентам, які працюють за межами юрисдикції, уникнути оподаткування, але при цьому вони повинні сплачувати фіксовані збори і не мають жорстких вимог до звітності. Умовні офшори, такі як Гібралтар, Сінгапур та Гонконг, стягують мінімальні податки і мають високі вимоги до звітності. Престижні офшори, такі як Великобританія, США, Ірландія, Швейцарія, Люксембург, Ліхтенштейн та інші, мають високі стандарти звітності, але можуть зробити певні поступки, щоб залучити фінансові ресурси. У деяких випадках престижні офшори можуть виконувати функції спаринг-офшорів, співпрацюючи з іншими офшорами, щоб привабити капітал. Фінансовий ланцюг може включати кілька спаринг-офшорів з високим рейтингом від міжнародних рейтингових агентств, таких як Standard & Poor's, Fitch Ratings та Moody's. Конструкції, такі як США – Люксембург—класичні офшори, Великобританія – Люксембург – класичні офшори та Нідерланди – Люксембург – класичні офшори, можуть використовуватися у деяких випадках.

Розглянувши різні класифікації офшорних центрів, можна сказати, що на поточний день є їх досить багато, проте окремої уваги заслуговують класифікації, складені FATF і ОЕСР (табл. 1.5). Організації ОЕСР та FATF не мають права втручатися у внутрішні ринки незалежних держав, але їхні рекомендації спрямовані на боротьбу з зростанням кількості офшорних центрів та зменшенням відтоку капіталу до таких зон. Їхня політика спрямована безпосередньо на офшорні центри та рекомендує їм виправити проблеми в податковому та валютному законодавстві, щоб забезпечити нормальне функціонування офшорних компаній на їхніх територіях.

Таблиця 1.5 – Класифікація офшорних юрисдикцій FATF і ОЕСР[18]

Організація	«Чорний список»	«Темно-сірий список»	«Білий список»
FATF	Країни, що не співпрацюють із FATF з питань боротьби з відмиванням грошей і протидії тероризму: Іран, Північна Корея.	Юрисдикції зі стратегічними недоліками у цій сфері, що зробили недостатній прогрес: М'янма.	Країни, що усувають недоліки у сфері протидії тероризму і відмивання грошей.
ОЕСР	Країни, що не прийняли податкові стандарти на 2016 р.: Коста-Ріка, Лабуан, Уругвай, Філіппіни.	Юрисдикції, які взяли на себе зобов'язання з упровадження податкових стандартів, але ще не реалізували їх: Науру і Ніуе.	Юрисдикції, де достатньою мірою були впроваджені податкові стандарти міжнародного рівня.

Класифікація офшорних центрів є важливою для розуміння їх ролі та функцій у світовій економіці та для розвитку відповідних стратегій управління бізнесом. Офшорні центри можуть мати різні функції та спеціалізації, включаючи обробку даних, фінансові послуги, інженерію, розробку програмного забезпечення та інші. Класифікація офшорних центрів допомагає визначити їх функції та зрозуміти, як вони взаємодіють зі світовою економікою.

РОЗДІЛ 2

ОФШОРНІ ФІНАНСОВІ ЦЕНТРИ У ГЛОБАЛЬНОМУ РУСІ КАПІТАЛІВ

2.1 Механізм функціонування офшорних фінансових центрів

Підприємці завжди проявляли інтерес до офшорних центрів як засобу приховання свого капіталу, а потім як інструменту оптимізації оподаткування. На сьогоднішній день понад 25% світового капіталу та майже 60% фінансових потоків проходять через офшорні центри. Одночасно з цим, щороку через ці центри «відмивається» до 600 млрд. доларів США незаконних коштів. Ця сума збільшується кожен рік на декілька мільярдів [28].

Фінансовий механізм функціонування офшорних центрів спрямований на використання таких ключових переваг, як забезпечення анонімності та конфіденційності, мінімізація податкового тягара або його повна відсутність, отримання прибутку або капіталу в стабільній країні та надійних банках, можливість вільного користування будь-якою валютою, наявність ефективної і недорогої банківської системи, відсутність обмежень на валютний обмін, можливість отримання дозволу на працевлаштування та перебування за кордоном, а також право законного володіння нерухомістю за межами своєї країни. Механізм функціонування офшорного фінансового центру (ОФЦ) полягає у наданні широкого спектру фінансових послуг, таких як зберігання грошей, інвестування, кредитування, фінансовий лізинг, інвестиційний банкінг, управління активами та інші фінансові послуги, які можуть бути недоступні або дорожчі у більш регульованих юрисдикціях. А також у створенні сприятливих умов для приваблення іноземних інвесторів, включаючи низькі податки на прибуток, відсутність або обмеження регулювання, конфіденційність та інші переваги. Це дає змогу інвесторам

зменшити витрати на оподаткування, забезпечити конфіденційність своїх операцій та зберегти велику частину своїх доходів.

ОФЦ можуть надавати свої фінансові послуги як резидентам, так і нерезидентам. Нерезиденти відчують перевагу, оскільки не сплачують податки на прибуток в ОФЦ та в більшості випадків не оподатковуються в своїх країнах походження до тих пір, поки не здійснюють повернення капіталу. Це дозволяє їм зберігати свої доходи в ОФЦ і не сплачувати податки на них до тих пір, поки не знімають гроші з цих центрів.

Сьогодні світові фінансові потоки мають особливість у тому, що окремі юрисдикції або зони постійно взаємодіють між собою та утворюють складну глобальну фінансову мережу, яка може бути представлена на рис. 2.1. Розмір кожного круга (рис. 2.1) відображає обсяг транскордонних фінансових потоків, а колір показує рівень офшоризації [29]. Сірий колір використовується для юрисдикцій, які не визнають офшорні фінансові центри (ОФЦ), червоний – для ОФЦ, які існують давно, а жовтий – для нових та потенційних ОФЦ. Найбільші двосторонні фінансові відносини спостерігаються між США та Великою Британією. Також важливу роль відіграють Нідерланди, Люксембург, Ірландія, Гонконг, Кайманові, Бермудські та Британські Віргінські Острови [31].

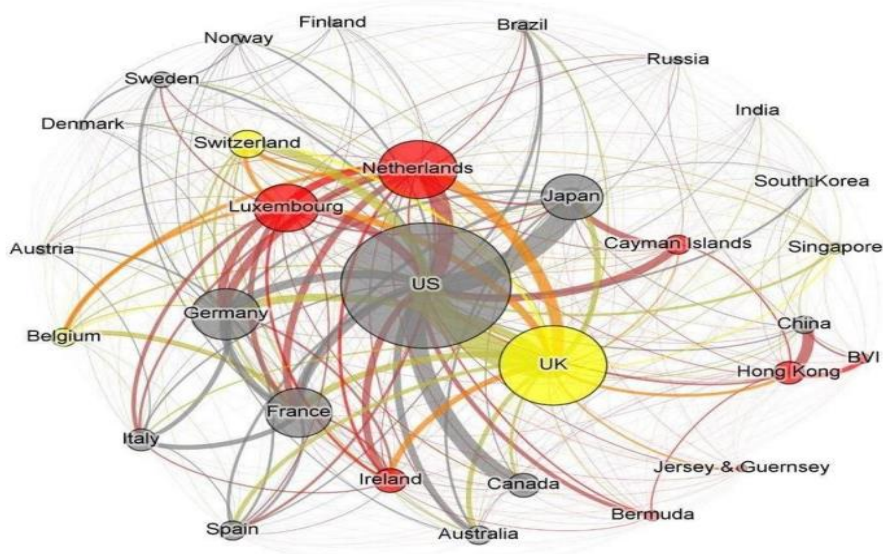

Рисунок 2.1 – Позиція найбільших офшорних фінансових центрів (ОФЦ) у транскордонних глобальних фінансах [31]

Таблиця 2.1 – Рейтинг фінансових центрів країн GCFI у 2020 році[42]

Ранг	Зміна	Центр	Рейтинг	Зміна
1	—	Нью-Йорк	769	▼ 21
2	—	Лондон	742	▼ 31
3	▲ 3	Токіо	741	▼ 16
4	▲ 1	Шанхай	740	▼ 21
5	▼ 1	Сінгапур	738	▼ 24
6	▼ 3	Гонконг	737	▼ 34
7	—	Пекін	734	▼ 14
8	▲ 4	Сан-Франциско	732	▼ 4
9	▲ 17	Женева	729	▲ 23
10	▲ 3	Лос-Анджелес	723	▼ 12
11	▼ 2	Шеньчжень	722	▼ 17
12	▼ 4	Дубай	721	▼ 19
13	▲ 2	Франкфурт	720	▼ 13
14	—	Цюрих	719	▼ 15
15	▲ 2	Париж	718	▼ 10
16	—	Чикаго	717	▼ 15
17	▲ 12	Единбург	716	▲ 15
18	▲ 7	Люксембург	715	▲ 7
19	▲ 4	Гуанчжоу	714	▲ 3
20	▼ 10	Сідней	713	▼ 25

З рис. 2.1 та табл. 2.1 видно, що Федеральна Резервна Система США контролює значну частину фінансових потоків офшорних центрів. Люксембург, Кайманові острови, острів Мен, Джерсі, Ірландія, Маврикій, Бермуди, Монако, Швейцарія та Багамські острови є найкращими десятима податковими гаванями світу, тому можна запитати, чи є у когось сумніви, що якщо, наприклад, США захочуть, вони можуть закрити ці офшори впродовж місяця. Теоретично це можна зробити ще швидше, просто відключивши компанії цих країн від світової платіжної системи SWIFT [13].

Як вже було зазначено, офшорні центри використовуються для досягнення різних цілей, а найпопулярнішою з них є зменшення податкового тягара на бізнес шляхом застосування багатьох різних схем та механізмів. Серед цих схем найвідомішими є метод сходинок, що передбачає розподіл активів між різними юрисдикціями, таким чином, що кожен актив отримує свій власний юридичний та фінансовий статус, або ж зменшення податкової бази шляхом виплат контрагентам, що знаходяться в країнах з податковими пільгами [1].

Іншою популярною схемою є кредитна схема, в рамках якої надаються кредитні кошти з високими процентними ставками, що дозволяє виводити кошти до офшорних територій. Відзначимо, що кредитні ресурси можуть не використовуватися для поточної діяльності, а обсяг виведення коштів можна регулювати за допомогою двох змінних: обсягу кредиту та процентної ставки. Також варто зазначити про схему тонкої капіталізації, коли обсяг кредитів завищується на тлі мінімального обсягу акціонерного капіталу, а також схему трансфертного ціноутворення, яка передбачає завищення процентної ставки.

Наступна схема, трансфертне ціноутворення – це коли товар резидентів офшорів пропонується за заниженою ціною з метою перепродажу для отримання прибутку, який буде задекларовано в офшорному центрі. Ця торговельна схема використовується для отримання прибутку за межами юрисдикції бізнесу, який експортує товар. Якщо прибуток формується всередині юрисдикції з високими податками, то використовуються інші схеми, такі як юридичні, консалтингові, аудиторські, будівельні, виробничі або транспортні схеми з завищеними цінами, щоб вивести кошти з території. Можна відзначити, схему виплати роялті, яка передбачає реєстрацію авторських прав та передачу прав резиденту юрисдикції з високими податками в обмін на відповідні виплати. Остання схема – податкові гібриди – це компанії, які можуть бути зареєстровані в високоподатковій юрисдикції, але бути податковим резидентом у низькоподатковій юрисдикції, тобто скласти декларації та сплачувати податки у низькоподатковій юрисдикції.

Можливі методи та схеми, що використовуються лише при наявності договору про уникнення подвійного оподаткування між юрисдикціями, можуть бути інтегровані в більш складні механізми. Найбільш відомим з таких механізмів є «Подвійний ірландський» або його модифікація – «Подвійний ірландський з голландським сендвічем», який включає кілька методів. Згідно з цією схемою [1]:

- компанія-гібрид зареєстрована в Ірландії, але має податкову резидентність в офшорній юрисдикції;

- ця компанія володіє авторськими правами та субліцензує їх на користь компанії, що знаходиться в Нідерландах;
- компанія в Нідерландах також субліцензує права іншій компанії в Ірландії, яка є повним резидентом Ірландії та була створена першою компанією;
- ірландська компанія, що є повним резидентом, субліцензує права компаніям у всіх інших юрисдикціях, де авторські права використовуються реальним бізнесом;
- роялті повертаються назад через цей ланцюжок, поки не досягнуть офшорної юрисдикції, де вони звільняються від оподаткування (рис. 2.2).

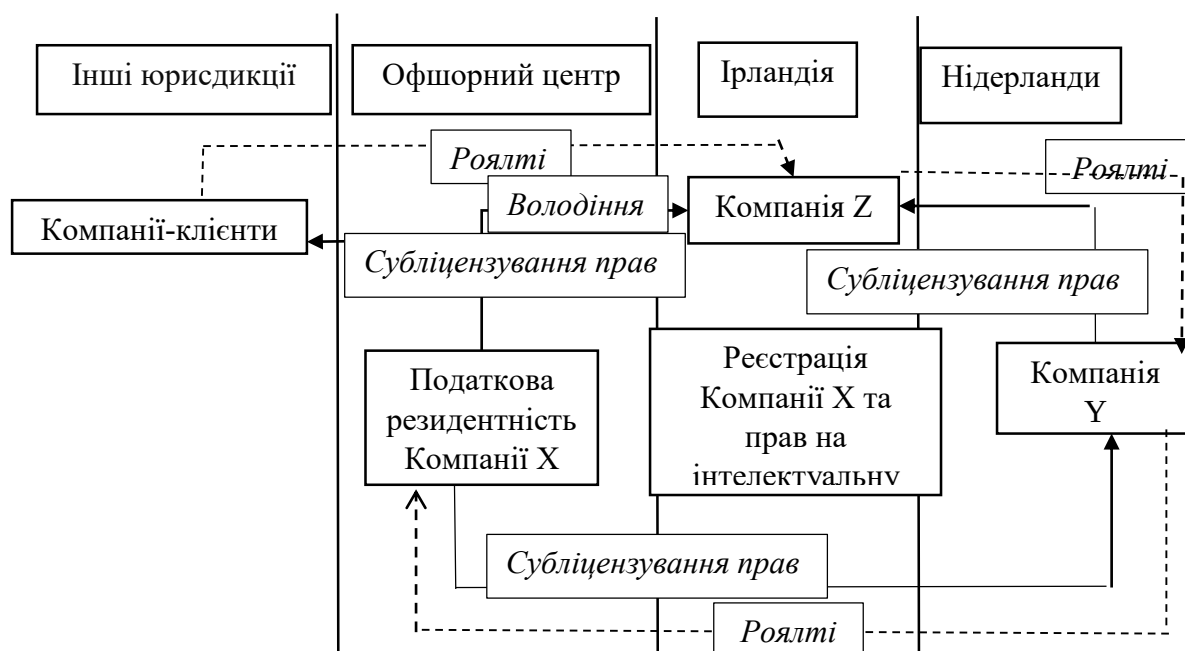

Рисунок 2.2 – Механізм «Подвійний ірландський з голландським сендвічем» [32]

Отже, ключовими елементами цієї схеми є використання гібридної компанії, використання різних юрисдикцій для реєстрації компаній та субліцензування прав та повернення роялті через цей ланцюжок для уникнення оподаткування. Такий механізм використовують багато світових компаній, серед яких Facebook, Apple, Google, Amazon, Hewlett-Packard і Microsoft.

Більше ніж 2,6 трлн доларів США прибутку компаній США знаходяться в офшорах, що становить 59% від загальної кількості повідомлених 293

компаній. Чотири компанії – Apple, Pfizer, Microsoft і General Electric – складають чверть від загальної суми. 30 компаній з рейтингу «Fortune 500» складають 68%, або 1,76 трлн доларів США прибутку від використання офшорних юрисдикцій (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – ТНК США, які утримують найбільше грошей в офшорах за 2019 рік [29]

Компанія	Сума в офшорах (мільйони доларів)	Кількість дочірніх компаній податкової гавані
Apple	246 000	3
Phizer	198 944	157
Microsoft	142 000	5
General Electric	82 000	22
International Business Machines	71 400	18
Johnson&Johnson	66 200	60
Cisco Systems	65 600	54
Merck	63 100	115
Google	60 700	60

Офшорні центри також мають негативну властивість готовності приховувати нелегальні кошти, зокрема, ті, що отримані шляхом злочинної діяльності. Ця можливість використовується корумпованими урядовцями, політиками та бізнесменами, які намагаються вивести фінансові ресурси з-під регулювання юрисдикції походження капіталу [1]. Особливо активно це прагнення проявляється в період фінансових та політичних криз. Згідно з даними міжнародної дослідницької організації «Глобальна фінансова цілісність» (Global Financial Integrity, GFI), найбільші обсяги нелегальних відтоків капіталу за 2020 рік відображаються у Китаї, Мексиці, Індії та інших країнах (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Країни з найбільшими нелегальними відтоками капіталів за 2020 рік [40]

Країна	Середньорічне значення відтоку (трлн дол. США)
Китай	1.06 трильйонів доларів США
Мексика	0.59 трильйонів доларів США
Індія	0.54 трильйонів доларів США
Малайзія	0.38 трильйонів доларів США
Таїланд	0.37 трильйонів доларів США
Індонезія	0.36 трильйонів доларів США
Кувейт	0.23 трильйонів доларів США
ОАЕ	0.19 трильйонів доларів США
Саудівська Аравія	0.18 трильйонів доларів США

Розглянемо негативні сторони офшорних юрисдикцій на прикладі статистики МВФ за 2020 рік про частки прямих приватних інвестицій (ППІ) деяких країн.

Рисунок 2.3 – Частка прямих приватних інвестицій, виведених в офшори за 2020 рік [30]

З рис. 2.3 видно, що значна частка ППІ знаходиться у офшорах навіть і таких розвинених країнах, як США та Німеччина.

Для того, щоб легалізувати кошти, отримані злочинним шляхом, можна використовувати кругообіг капіталу через офшорні фінансові центри (ОФЦ), який називається «розмиванням бази оподаткування та переміщенням

прибутків у низькоподатковій юрисдикції» (Base Erosion and Profit Shifting, BEPS). Це можна зробити через наступні етапи [1]:

- на першому етапі використовуються можливості для відмивання коштів до ОФЦ, такі як завищені ціни на торговельні операції, фіктивні угоди, інвестування за кордоном тощо;
- на другому етапі кошти направляються до престижних юрисдикцій, де вони можуть бути використані в угодах, що маскують їхнє походження;
- на третьому етапі бенефіціар капіталів може вирішити, що робити з коштами: залишити їх у престижній юрисдикції для спадкоємців або пенсійного забезпечення, або повернути до країни походження капіталу у вигляді інвестицій, прямих кредитів і фідучіарних депозитів;
- на четвертому етапі відбувається ще один етап відмивання капіталу, коли резиденти країни походження капіталу сплачують дивіденди за прямими інвестиціями та проценти за борговими зобов'язаннями. Країни часто надають державні гарантії щодо повернення іноземних інвестицій та погашення міжнародних боргів, що дозволяє багатьом бізнесменам і політикам «закрити свої позиції» у разі політичної або фінансової кризи в країні (рис. 2.4).

Отже, в економічно розвинутих країнах застосовуються дві різні стратегії боротьби з офшорними юрисдикціями. Якщо кошти виводяться з США або Європи до ОФЦ, то вживаються всі можливі заходи, щоб запобігти використанню схем вимивання коштів, включаючи тиск на іноземні уряди. Однак, якщо кошти виводяться з інших країн до ОФЦ, то економічно розвинуті країни не застосовують жодних заходів, оскільки в більшості випадків саме вони будуть кінцевими реципієнтами фінансових ресурсів. Існує декілька можливих причин, чому іноді економічно розвинуті країни, такі як США, можуть не вживати жодних заходів щодо зменшення виведення коштів у офшорні центри:

1. свобода підприємництва: в США та інших розвинутих країнах домінуюче політичне та економічне погляди зосереджені на захисті свободи підприємництва та зменшенні втручання держави в приватний сектор. Багато політиків та

бізнесменів вважають, що офшорні центри дозволяють компаніям збільшувати прибутки та зменшувати податкові витрати, що в свою чергу сприяє економічному розвитку та конкурентоспроможності країни;

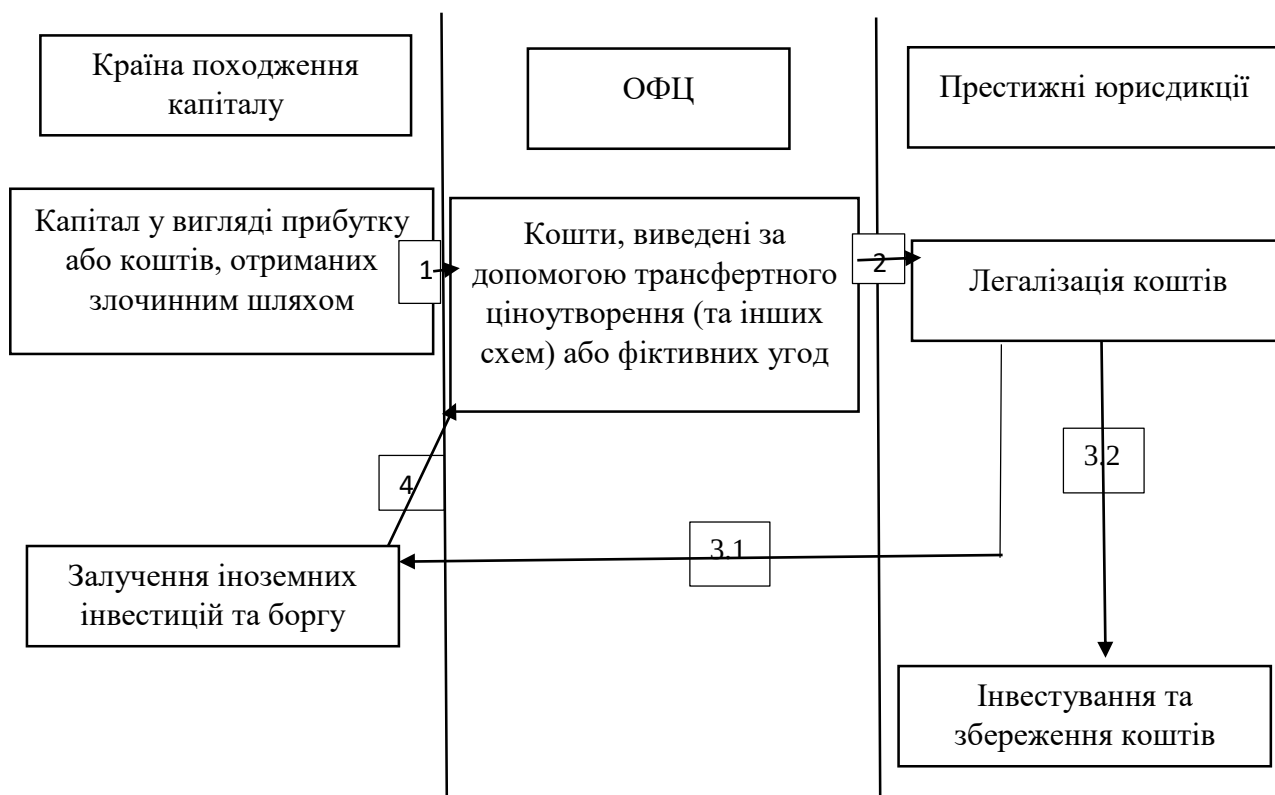

Рисунок 2.4 – Загальний механізм кругообігу капіталів через ОФЦ [1]

2. податкова конкуренція: країни ведуть конкуренцію між собою, пропонуючи бізнесу більш сприятливі умови для розвитку та збільшення свого бюджету. Це може включати низькі податки та інші фінансові пільги для компаній, які вирішують зареєструватися в їхніх країнах. Таким чином, США та інші розвинуті країни можуть не вживати заходів щодо зменшення виведення коштів у офшорні центри, щоб не загрожувати своїй податковій конкурентоспроможності;

3. неефективність заходів: застосування заходів для зменшення виведення коштів у офшорні центри може бути неефективним через те, що багато компаній зможуть знайти шляхи, як обійти нові правила та зберегти свої податкові витрати.

Фінансові центри, крім податкових пільг, забезпечують асиметрію в регулюванні банківських та валютних операцій, що є дуже привабливим для створення складних фінансових механізмів, таких як транскордонна

сек'юритизація. Тому такі центри використовуються для реєстрації цільових компаній. Наприклад, понад 32% всіх цільових компаній, які використовувалися американськими банками, знаходяться в офшорах. Ще однією особливістю ОФЦ є високий рівень конфіденційності, що має як позитивні та негативні сторони для бізнесменів та країн. Переваги високого рівня конфіденційності офшорних центрів для бізнесменів включають:

1. зменшення податкового тягара: бізнес може скористатися податковими пільгами, які надають офшорні центри, щоб зменшити свій податковий тягар;
2. захист активів: офшорні центри можуть надати бізнесу високий рівень захисту активів від судових позовів, кредиторів та інших небезпек;
3. зменшення бюрократичних перешкод: офшорні центри можуть забезпечити бізнесу зменшення бюрократичних перешкод, які можуть ускладнювати процеси ділової діяльності.

Недоліки високого рівня конфіденційності офшорних центрів для країн включають:

1. втрату податкових надходжень: офшорні центри можуть зменшити податкові надходження від бізнесу та фізичних осіб, які використовують їх послуги;
2. фінансування нелегальної діяльності: офшорні центри можуть використовуватися для фінансування нелегальної діяльності, такої як тероризм, торгівля наркотиками та зброєю;
3. втрату контролю над фінансовою системою: високий рівень конфіденційності може призвести до втрати контролю над фінансовою системою країни та створення шляхів для бізнесу та фізичних осіб ухиляти податки та уникати законодавчих обмежень.

2.2 Світовий досвід діяльності офшорного бізнесу

За оцінками, офшори найбільшою мірою використовуються в таких галузях, як нерухомість (79,5% всіх підприємств галузі), інвестиції і фінанси (61%), банківський сектор (57%), підприємства паливно-енергетичного комплексу (49), підприємства сфери телекомунікаційних послуг (44%) і роздрібної торгівлі (43%) [33]. Офшорний бізнес може мати як позитивні, так і негативні наслідки з мікро- та макроекономічного поглядів. Розглянемо кілька переваг офшорного бізнесу з обох поглядів:

З мікроекономічного боку:

1. податкові переваги: офшорні юрисдикції пропонують низькі податки та інші пільги, такі як зменшення бюрократичних процедур, що може значно зменшити витрати бізнесу та збільшити його прибуток;

2. конфіденційність: офшорні юрисдикції забезпечують високий рівень конфіденційності та захисту особистих даних бізнесменів, що дозволяє їм зберігати комерційну та фінансову інформацію в таємниці та захистити від конкурентів;

3. широкі можливості інвестування: офшорні центри можуть забезпечити більш широкий доступ до міжнародних фінансових ринків та інвестиційних можливостей, що дозволяє бізнесу збільшувати свій капітал.

З макроекономічного боку:

1. збільшення заробітку від експорту: офшорний бізнес може сприяти збільшенню експорту товарів та послуг з країни, що призводить до збільшення валютного прибутку та зростання економіки;

2. створення робочих місць: розвиток офшорного бізнесу може допомогти у створенні нових робочих місць в країні, що може позитивно позначитись на рівні безробіття та зменшити економічну нерівність.

У світі офшорний бізнес широко використовується бізнесменами та інвесторами з усього світу. Це може бути вигідно для компаній, оскільки вони

можуть зменшити податкове навантаження, отримати доступ до більш широкого ринку та збільшити свою прибутковість. Однак, офшорний бізнес часто стикається з критикою з боку держав та інших зацікавлених сторін, оскільки він може бути використаний для ухилення від сплати податків, білінгу та іншої нелегальної діяльності. Тому, в різних країнах світу діють закони, що регулюють офшорний бізнес та його використання. Незважаючи на ці обмеження та ризики, офшорний бізнес залишається важливим елементом світової економіки та бізнесу. Для країн, які мають авторитет у світі, спрощеним та економічно вигідним кроком у використанні можливостей офшорного бізнесу є надання дозволу на реєстрацію нерезидентних компаній на своїй території, які повинні дотримуватись «класичних» офшорних принципів, або надання офшорного статусу компаніям, що займаються певним видом діяльності. Багато країн пішли цим шляхом, що призвело до стійкої тенденції збільшення кількості країн, які надають офшорні послуги таким чином. Ці країни часто виступають проміжними ланками для фінансових потоків між країнами з нормальною системою оподаткування та офшорними юрисдикціями.

Інші країни змушені приймати заходи, які включають адміністративні та економічні заходи, щоб контролювати діяльність громадян та іноземних підприємств на їх території. Адміністративні заходи мають на меті зміцнення контролю держави над громадянами, які використовують іноземні підприємства, а також за діяльність на своїй території іноземних юридичних і фізичних осіб. Проте, заборонні заходи повинні бути економічно доцільні. Один із прикладів такого підходу є досвід Ірландії з офшорними компаніями, де дохід їх резидентних підприємств, витягнутий з іноземних джерел, не оподатковується в Ірландії [34].

Іншим рішенням є вивчення досвіду використання американської LLC, де дохід оподатковується тільки як персональний дохід її партнерів. Якщо учасник LLC є нерезидентом США і здійснює діяльність за межами США, то він не оподатковується в цій країні. Таким чином, нерезидентний учасник LLC

може вести діяльність від імені своєї компанії всюди у світі і не підлягає оподаткуванню в юрисдикції реєстрації корпорації. Якщо діяльність компанії переміщується в США, то вона стає піддається американському оподаткуванню. Ще однією можливістю є те, що якщо членами LLC є резиденти різних країн, включаючи материнську юрисдикцію.

Розглянемо світову практику офшорного бізнесу, на прикладі Франції, Італії, КНР, Великої Британії і США, що є позитивним відображення даного явища.

Досвід Італії з врегулювання відносин із власною офшорною зоною, зокрема на прикладі Кампіоне (Campione D'Italia), може бути розглянутий з іншого ракурсу. Податкові пільги в Кампіоне надаються тільки місцевим жителям та іноземцям-імігрантам, які мають власність на території анклаву. Населення цього італійського містечка обмежене - близько 3500 осіб, з яких 1500 є податковими біженцями. Тому можливості Кампіоне як офшорної зони обмежені і не мають значного впливу на ситуацію з оподаткуванням в Італії. Але використання міста іноземними громадянами як податкової гавані сприяє додатковим валютним надходженням до скарбниці Італії. Тому державні зусилля в цьому випадку спрямовані на запобігання негативного впливу внутрішньої офшорної зони на економіку країни. Крім того, італійський досвід боротьби з податковими правопорушеннями, в тому числі з використанням громадянами офшорних компаній, може бути корисним для інших країн. У міжнародному податковому праві діє презумпція винності, тобто платник податків повинен довести перед податковими службами та судами свою невинність у махінаціях з відхилення від оподаткування. Такий підхід сприяє боротьбі з податковою злочинністю і підвищенню платоспроможності держави. Одночасно з урахуванням інтересів держави, законодавство Італії враховує і інтереси платників податків. Наприклад, в 1982 році ухвалено Закон № 646 (в Італії), який передбачає, що якщо є докази, що конкретна особа має зв'язки з організованою злочинністю та отримує незаконний дохід, то ця особа повинна довести законність свого збагачення. Не заборонено кримінальну

відповідальність, тому закон не суперечить принципу презумпції невинності, що передбачений Кримінальним кодексом. Це дозволяє ефективно виявляти незаконно отримані доходи, які однаково враховують інтереси громадян і держави. Щодо незаконного вивозу капіталів, у 1976 році Італія перетворила адміністративне порушення на кримінальне правопорушення. Крім того, боротьба з цим видом злочинності не спрямована тільки на усунення наслідків, тобто експорту капіталів, але й на вирішення причини цього явища, яка полягає в незаконному збагаченні.

Одне з питань, що стосується взаємодії між державою та офшорним бізнесом, полягає в тому, що Велика Британія використовує свої офшорні центри для досягнення як економічних, так і політичних цілей. Банківський центр Лондона є другим за обсягом після Нью-Йорка, тому британська влада має значний вплив на величезні фінансові ресурси, що перебувають поза межами країни. Більшість найпопулярніших податкових гаваней, таких як Кайманові острови, Багамські острови, Бермудські острови, Британські Віргінські острови, острови Гернсі та Джерсі, є колоніальними володіннями або залежними територіями Великої Британії, що дозволяє Великій Британії встановити контроль над засобами, що перебувають в обігу офшорного сектора світової економіки, включаючи ті, що мають непевне походження. Це дає Великій Британії можливість захищати свої інтереси та зберігати вплив на світовій арені.

КНР продемонструвала добрий приклад використання офшорних центрів на користь своєї держави, зокрема на прикладі Гонконгу, який зберіг свій статус із збереженням економічної системи, після того, як перейшов до складу Китаю за принципом «одна держава – два лади». Китайська влада зацікавлена у ефективному функціонуванні Гонконгу як фінансово-економічного вікна до зовнішнього світу, і готова розширювати його можливості в цьому напрямі. За допомогою своєї послідовної стратегії щодо спеціальних економічних зон, Китай зберіг контроль над Гонконгом і використовує його як основні економічні ворота країни і джерело валютних надходжень. При цьому, влада

Китаю використовує спеціальну економічну зону «Шеньчжень» як додатковий економічний простір для розвитку країни. Таким чином, Китай зберігає статус Гонконгу і максимально використовує його офшорні можливості для розвитку економіки всієї країни. Вивіз капіталу, як передбачали деякі аналітики, не став проблемою після передачі суверенітету над Гонконгом у руки влади КНР [34].

Окремо слід звернути увагу на те, які штати мають право на отримання податків від корпорації. У США існує можливість того, що дохід компанії можуть оподатковуватися іншими штатами, окрім того, де вона зареєстрована. Це стосується тих випадків, коли компанія займається економічною діяльністю або володіє майном в інших штатах. Для цього існує правовий інструмент під назвою «ефективний зв'язок» або «податковий уз», що означає встановлення зв'язку між корпорацією і конкретним штатом в податкових цілях. Зазвичай, якщо компанія заробляє прибуток від джерел у конкретному штаті, володіє або здає в оренду майно в цьому штаті, має працівників чи капітал в цьому штаті, то з'являється ефективний зв'язок з цим штатом. Відповідні закони та правила щодо таких ситуацій регулюються законодавством кожного окремого штату, і вирішуються у кожному випадку індивідуально на основі кодифікованих законодавчих актів та судових прецедентів.

До початку 1990-х років у Сполучених Штатах Америки виникла ситуація, де податок на прибуток корпорацій не грав важливої ролі через його низьку частку в доходах бюджету. За допомогою пільг в частині податків штату і місцевих платежів, корпорації заробляли великі економії. Це призвело до перетворення трьох американських штатів – Вайомінга, Делавера і Невади - на офшорні юрисдикції з мовчазної згоди федеральної влади. Компанії, зареєстровані в цих штатах, отримують пільговий статус, якщо дотримуються офшорних стандартів щодо штату реєстрації. Якщо корпорації, які ведуть офшорний бізнес на національній території США, порушують ці стандарти, будь-який штат може захищати свої інтереси завдяки інституту «ефективного зв'язку» або «податкових уз». Ефективні податкові і судові системи, а також продумане законодавство, є гарантами правильної роботи пільгового режиму в

цих штатах. Таким чином, пільговий режим не спричиняв перекачування коштів з одних кишень в інші, а регулював бізнес певних корпорацій на території США, стимулюючи їх зовнішньоекономічну діяльність і приваблюючи додаткові надходження від реєстрації офшорних фірм іноземними громадянами. Оскільки Делавер є найбільш популярним серед зазначених штатів для офшорного бізнесу, розглянемо його механізм на прикладі ведення цього. Корпорації, що зареєстровані в Делавері, можуть мати офшорний статус завдяки тому, що штат Делавер не стягує з них податки, але всі компанії, що зареєстровані тут, повинні сплачувати федеральний податок на прибуток за ставкою 15-30%. Для делаверських компаній передбачена спрощена форма звітності, що є законним способом використання таких корпорацій.

Якщо рахунок делаверської корпорації відкритий за межами США, власник не заповнював форму SS-4 та не отримав ідентифікаційний номер ETN, а прибуток корпорації одержується з джерел, розташованих за межами США, то уряд США може не знати про її існування. Департамент внутрішніх доходів дізнається про утворення корпорації лише після того, як власник заповнить форму SS-4, тому імовірність виявлення таких корпорацій іншим чином низька. Це означає, що вони можуть не сплачувати податки та не звітувати перед ким-небудь. Такий спосіб ведення бізнесу неприйнятний для серйозних офшорних проектів. Реєстрація корпорацій у штаті Делавер є дуже популярною серед американських бізнесменів, оскільки тут зареєстровано більше половини з п'ятисот найбільших американських корпорацій та третину підприємств, що діють на Нью-йоркській фондовій біржі. В штатах Делавер і Вайомінг зареєстровано більше 90% всіх американських компаній [34].

Якщо аналізувати загальне використання корпоративних притулків виробничими та торговими компаніями Північної Америки, то можна виокремити два випадки. Перший – це ведення бізнесу в межах одного штату. Якщо корпорація знаходиться в штаті, що не має пільги щодо податків, то реєстрація у такому штаті може призвести до додаткових витрат. Згідно з

американським податковим законодавством, будь-яка корпорація, яка здійснює діяльність, що пов'язана з штатом, може бути обкладена податком владою штату. Тому, згідно з принципом «ефективного зв'язку», зареєстрована в іншому штаті корпорація розглядається як "знаходиться в торгівлі і бізнесі" і повинна сплачувати податки владі штату, в якому вона здійснює діяльність. За оцінками американських секретарських компаній, краще мати дві незалежні компанії в одному штаті, ніж одну, що зареєстрована в пільговому штаті, але здійснює діяльність у межах іншого штату. Використання американської «офшорної» компанії на цьому етапі може бути обумовлено конфіденційністю та диверсифікованістю ризику. Другий випадок – ведення бізнесу в різних штатах [34]. Випадок, коли бізнес розширює свою діяльність на різні штати, може призвести до збільшення податкового тягару від влади штатів, які мають свої власні податкові закони та правила. Це може призвести до використання різних законів, що регулюють оподаткування з боку штату, і таким чином змінити центр нагромадження прибутку та сплати податків на штат, що має пільги по цьому виду податку, наприклад, Неваду, Вайомінг чи Делавер. Для досягнення цього, допоміжні підрозділи компанії можуть перетворюватися на самостійні корпорації та реєструватися в пільгових штатах, які здійснюватимуть адміністративні, фінансові, маркетингові, постачальницькі, збутові та інші функції для основного виробництва. Таким чином, прибуток може осідати на рахунках корпорацій у Неваді чи Вайомінгу з мінімальними податковими втратами, тоді як інші штати можуть втрачати можливість претендувати на частину податків цих корпорацій. Третій випадок – ведення бізнесу в різних країнах. Наприклад, якщо корпорація розширює свою економічну діяльність на міжнародний рівень, може призвести до збільшення податкового тягаря через необхідність сплати податків в декількох країнах. Однак наявність законів, що регулюють оподаткування в різних країнах, може зменшити цей тягар. Це може статися через можливість вести бізнес в країнах з меншими податками. Часто, для максимального зменшення податкового тягаря, компанії переносять центр нагромадження прибутку до країн з

низькими податками, такими як офшорні зони, податкові гавані або безподаткові зони. Терміни можуть відрізнятися, але сутність залишається незмінною: збір прибутку з різних джерел з усього світу здійснюється у країні з пільговим оподаткуванням.

Крім позитивних практик, існує безліч прикладів негативного досвіду використання офшорних юрисдикцій з усього світу. Ось декілька прикладів:

✓ Панамські документи: у 2016 році з'явилися повідомлення про те, що юридична фірма Mossack Fonseca, зареєстрована в Панамі, надавала послуги з створення офшорних компаній для клієнтів з усього світу. Ці компанії використовувалися для ухилення від сплати податків та відмивання грошей. Це викликало резонансні розслідування і скандали, які привели до політичної кризи в деяких країнах та до зміни законодавства в багатьох країнах щодо регулювання офшорних компаній. Панамські документи є витком конфіденційної інформації юридичної компанії Mossack Fonseca, що спеціалізується на роботі з офшорами. Ці документи містять 11,5 мільйонів внутрішніх документів компанії, і їх передала анонімна особа німецькій газеті «Зюддойче цайтунг». Після цього газета передала інформацію Міжнародному консорціуму журналістів-розслідувачів, який опрацьовував документи разом з 107 ЗМІ з 78 країн. Перші результати розслідувань були опубліковані 3 квітня 2016 року, а в середині квітня панамська поліція здійснила обшук офісів компанії Mossack Fonseca. Цей витік інформації вперше розкрив інформацію про активи та власність політиків та інших публічних діячів. В Україні, у день оприлюднення результатів розслідувань, було показано фільм «Офшори державного рівня», один з циклів якого був присвячений президентові Петру Порошенку та називався «Подвійне життя Президента» [35]. Різні країни мали різні реакції на ці розкриття. В Україні скандал швидко стих, а гнів онлайн-спільноти перекинувся на самих журналістів. В Ісландії же опублікована інформація про причетність дружини прем'єр-міністра до офшорної компанії викликала масові протести та спричинила його швидку відставку [36].

✓ Paradise Papers: у 2017 році інша юридична фірма, Appleby, знову з Панами, стала об'єктом розслідування після витоку даних, відомих як "Paradise Papers". Ці документи викрили, як компанії та індивідуали використовували офшорні юрисдикції для ухилення від сплати податків та відмивання грошей. Райські папери є ще одним витокон конфіденційної інформації, який був спричинений німецькою газетою *Süddeutsche Zeitung*, що раніше оприлюднила Панамські документи та скликала Міжнародний консорціум журналістів-розслідувачів (ICIJ) для спільного дослідження. Цей витік був вперше, коли було розкрито інформацію про активи та власність політиків та інших публічних діячів. Крім того, було оприлюднено деталі фінансових маніпуляцій різних відомих компаній, таких як Facebook, Apple, Microsoft, EBay, Glencore, Uber, Nike, Walmart, Allianz, Siemens, McDonald's та Yahoo. Райські папери складаються з 13,54 мільйонів внутрішніх документів [37]. Перші результати розслідувань були опубліковані 6 листопада 2017 року, а документи були опрацьовані журналістами з 100 різних ЗМІ [38].

✓ Кіпрська криза: у 2012 році банки на острівній державі Кіпр були на межі банкрутства, частково через надмірну експансію їх діяльності в офшорних юрисдикціях. Це призвело до кризи довіри в інтернаціональній фінансовій системі, а також до того, що Кіпр змушений був прийняти строгі обмеження на зняття грошей з банків.

✓ Ісландська фінансовий криза: у 2008 році фінансовий сектор Ісландії зазнав краху через велику кількість офшорних компаній та банків, які працювали з міжнародними клієнтами та залучали дуже великі суми грошей. Це призвело до економічного кризи, банкрутства багатьох компаній та втрати мільярдів доларів ісландських грошей. У вересні 2008 року сталася криза, що призвела до занепаду фінансових ринків, після того як банк Lehman Brothers збанкрутував. Протягом тижня три найбільші банки Ісландії також зазнали краху та були націоналізовані [39].

✓ Податковий скандал в Люксембурзі: у 2014 році журналісти виявили, що компанії, які працюють в Люксембурзі, отримували секретні договори з

урядом, які дозволяли їм зменшувати податковий тягар на мільярди євро. Це призвело до скандалу та критики проти практики використання офшорних юрисдикцій для зменшення податків.

✓ Фінансовий скандал у Мальті: у 2017 в Мальті відбувся фінансовий скандал, пов'язаний з вбивством журналістки Дафни Каруани Галіції, яка займалася розслідуванням корупції в країні. Вона оприлюднила інформацію про використання офшорних компаній для відмивання грошей та уникнення сплати податків чиновниками Мальти та іншими людьми впливу. За її розслідуванням, використання офшорних компаній в Мальті було пов'язано з корупцією на високому рівні та втратою мільярдів доларів у податкових надходженнях. Слідство довело, що деякі чиновники Мальти, включаючи колишнього прем'єр-міністра, отримували хабарі та використовували офшорні компанії для перекладення грошей, втручаючись у роботу уряду та зловживаючи владою. Скандал викликав широку критику в Мальті та за кордоном, призвів до змін у правових нормах та реформування фінансової системи країни.

Загалом, як бачимо, є дуже багато позитивних та негативних практик використання офшорних юрисдикцій.

ФАТФ, або Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей, на сьогодні є провідною міжнародною організацією, що бореться з відмиванням грошей. Вона була створена в 1989 році на саміті G-7 у Парижі і є впливовим міжурядовим органом, який встановлює стандарти та сприяє ефективному виконанню правових, регулятивних та оперативних заходів з боротьби з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та іншими загрозами цілісності міжнародної фінансової системи. ФАТФ розробив низку Рекомендацій, які є визнаними міжнародним стандартом у боротьбі з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та розповсюдженням зброї масового знищення [29]. 3 жовтня 2021 року ФАТФ виділив список юрисдикцій, у яких є стратегічні недоліки щодо протидії відмиванню коштів, і розробив плани дій для цих юрисдикцій (табл. 2.4). ФАТФ розглянув прогрес у

таких країнах, як Албанія, Барбадос, Буркіна Фасо, Камбоджа, Кайманові острови, Ямайка, Мальта, Марокко, М'янма, Нікарагуа, Пакистан, Панама, Філіппіни, Сенегал, Південний Судан, Уганда та Зімбабве [41].

Таблиця 2.4 – Список юрисдикцій FATF, що мають високі ризики за 2021 рік [41]

Юрисдикції зі стратегічними недоліками	Юрисдикції, що більше не підлягають моніторингу
Албанія	Зімбабве
Барбадос	
Буркіна Фасо	
Камбоджа	
Кайманові острови	
Гаїті	
Малі	
Мальта	
Ямайка	
Йорданія	
Нікарагуа	
М'янма	
Пакистан	
Панама	
Філіппіни	
Марокко	

У табл. 2.5 представлені розміри капітальних запасів, які були накопичені в офшорних центрах, згаданих вище. Дані про кількість прямих іноземних інвестицій у та з ОФЦ та портфельні інвестиції показують різні канали та логіку, за допомогою яких організовуються офшорні фінансові потоки. Кайманові Острови та Люксембург є головними напрямками для фінансових потоків інвестиційних фондів, а Люксембург і Нідерланди є ключовими для багатонаціональних корпорацій.

Дані щодо кількості прямих іноземних інвестицій, що надходять та відправляються через офшорні фінансові центри (ОФЦ), а також портфельні інвестиції, свідчать про наявність різних каналів та логіки, які визначають організацію офшорних фінансових потоків. Кайманові Острови та Люксембург

є основними напрямками для фінансових потоків інвестиційних фондів, тоді як Люксембург та Нідерланди є ключовими для багатонаціональних корпорацій (рис. 2.5).

Таблиця 2.5 – Запаси капіталу в основних офшорних центрах станом на 2019 рік [43, 44, 45]

Офшорний центр	Прямі іноземні інвестиції в ОФЦ, млрд. дол. США	Прямі іноземні інвестиції з ОФЦ, млрд. дол. США	Портфельні інвестиції ОФЦ, млрд. дол. США
Багамські острови	0,942	0,119	0,011
Бельгія	64,050	61,149	3,874
Бермудські острови	0,73	31,045,000	0,917
Британські Віргінські острови	44,244	56,019	-
Гонконг	86,462	55,988	74,991
Ірландія	64,535	94,359	7,064
Кайманові острови	57,383	40,377	4,859
Люксембург	5,615	1,372	109,944
Нідерланди	239,270	226,429	68,618
Сінгапур	82,039	36,330	23,890
Швейцарія	67,677	47,203	10,853

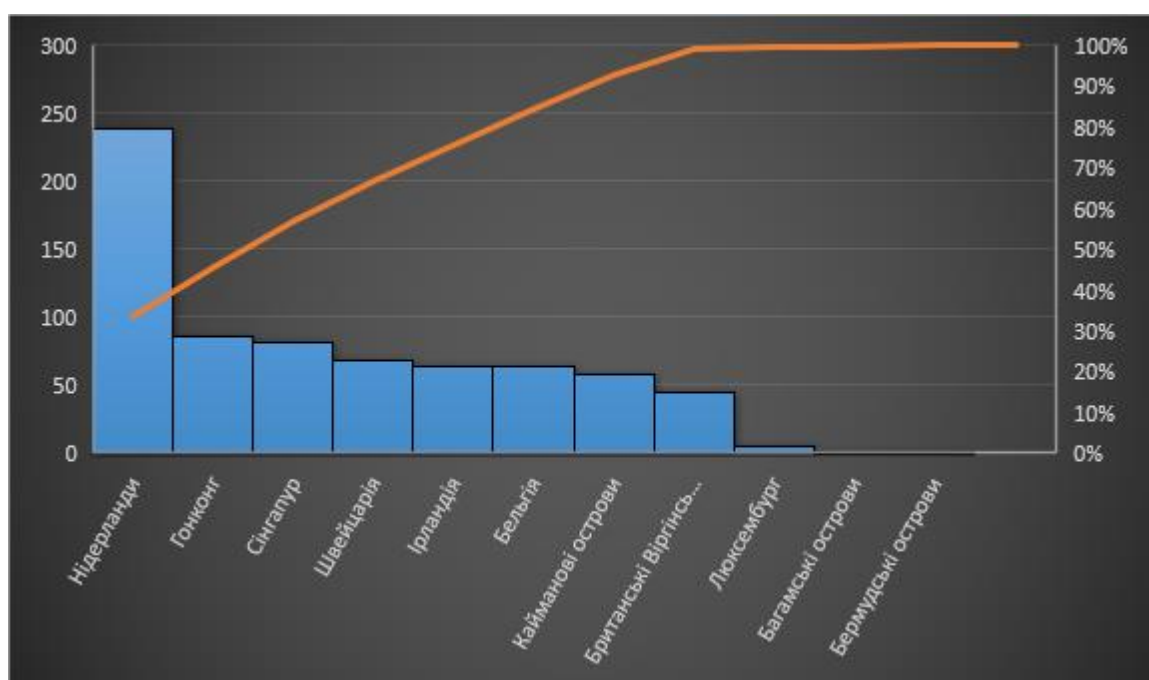

Рисунок 2.5 – Запаси капіталу в основних офшорних центрах станом на 2019 рік [розроблено автором на основі попередньої табл.]

Згідно з рис. 2.6 , транскордонні депозити небанківських установ у офшорах від 2000 до 2020 років зросли значно, досягнувши піку в 2014 році, а потім знизилися до 2020 року. На початку періоду з 2000 по 2005 роки, збільшення депозитів було повільним, але після цього він значно прискорився і досяг піку в 2014 році на рівні більше 4 трлн доларів США. Після цього відбувся спад, і на 2020 рік транскордонні депозити становлять близько 3,5 трлн доларів США. Більше половини (приблизно 55%) транскордонних депозитів у офшорах знаходяться в 10 країнах, серед яких важливі позиції займають Швейцарія, Люксембург, Гонконг, Сінгапур та Ірландія. Загалом можна зробити висновок, що транскордонні депозити небанківських установ у офшорах значно зросли протягом останніх двох десятиліть і знаходяться на досить високому рівні. Більшість з них зосереджена в декількох країнах-лідерах, що свідчить про важливість цих юрисдикцій у глобальній економіці.

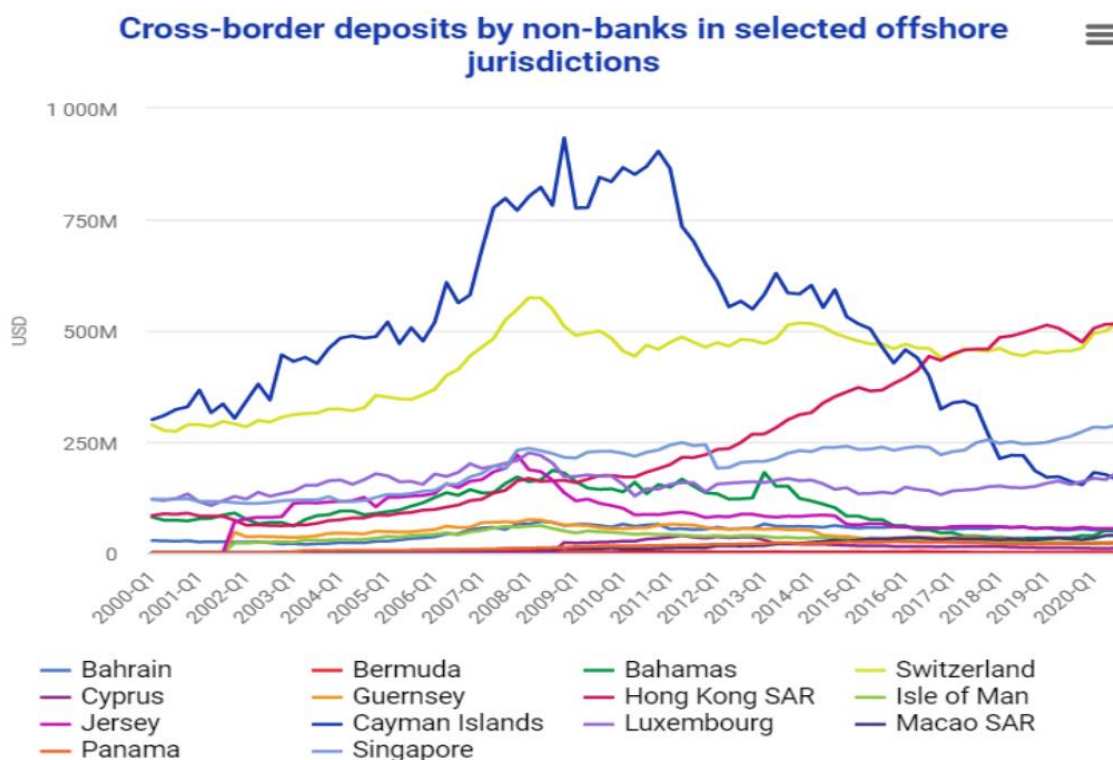

Рисунок 2.6 – Транскордонні депозити небанківських установ у окремих офшорних центрах [44]

Держави втрачають значну частину своїх податкових надходжень через офшорні фінансові збагачення та податкові втрати. За даними звіту «State of Tax Justice Report 2021», у 2019 році країни втратили більше 427 мільярдів доларів через недекларовані доходи, що містяться в офшорних центрах, і 245 мільярдів доларів через податкові втрати, які спричинені міжнародними корпораціями. Ці втрати знижують спроможність країн надавати якісні послуги та інвестувати в соціальну інфраструктуру. Звіт також вказує на потребу відновлення глобального податкового порядку, щоб забезпечити справедливий та ефективний збір податків (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Прогнозовані втрати податкових надходжень через офшорні фінансові збагачення та податкові втрати, нанесені іншим країнам, за регіонами [45]

Регіон	Частка світових офшорних багатств, що належать громадянам країни	Статки в офшорах, що належать громадянам країни (млрд. дол. США)	Офшорне багатство, що належить громадянам країни (% ВВП)	Втрата податкових надходжень: офшорне багатство (млн. дол. США)	Частка глобальних податкових втрат, завданих країною	Податкові збитки, завдані іншим країнам (млн. дол. США)
Африка	1.60	159.1	40.7%	2,320.5	0.5%	893.1
Азія	16.39%	1,630.0	16.1%	24,554.8	4.4%	7,478.4
Карибські та Американські острови	12.66%	1,258.8	2703.8%	655.9	32.0%	54,655.0
Європа	44.94%	4,468.0	288.6%	99,204.0	49.3%	84,115.3
Латинська Америка	2.23%	221.3	18.2%	3,336.0	1.0%	1,733.4
Північна Америка	21.00%	2,087.9	8.9%	38,405.2	12.1%	20,649.5
Океанія	1.17%	116.1	727.3%	2,236.2	0.7%	1,199.3

Згідно з джерелом «Monitoring the amount of wealth hidden by individuals in international financial centres», на сайті якого наведені дані за 2018 рік, багато країн-членів понесли значні податкові втрати, пов'язані з приховуванням багатства в міжнародних фінансових центрах. Зокрема, за даними звіту, у 2018 році податкові втрати становили в середньому 2,7% ВВП країн-членів ОЕСР. Проте відсоток податкових втрат значно відрізняється в залежності від країни. Наприклад, в Люксембурзі відсоток податкових втрат досягав 13,8% ВВП, тоді як в Угорщині

цей показник становив лише 0,8% ВВП. Такі значення свідчать про серйозний вплив міжнародного приховування багатства на податкові надходження країн-членів ОЕСР, та можуть вказувати на потенційні проблеми у розвитку економіки та забезпеченні соціальних потреб нації (рис. 2.7).

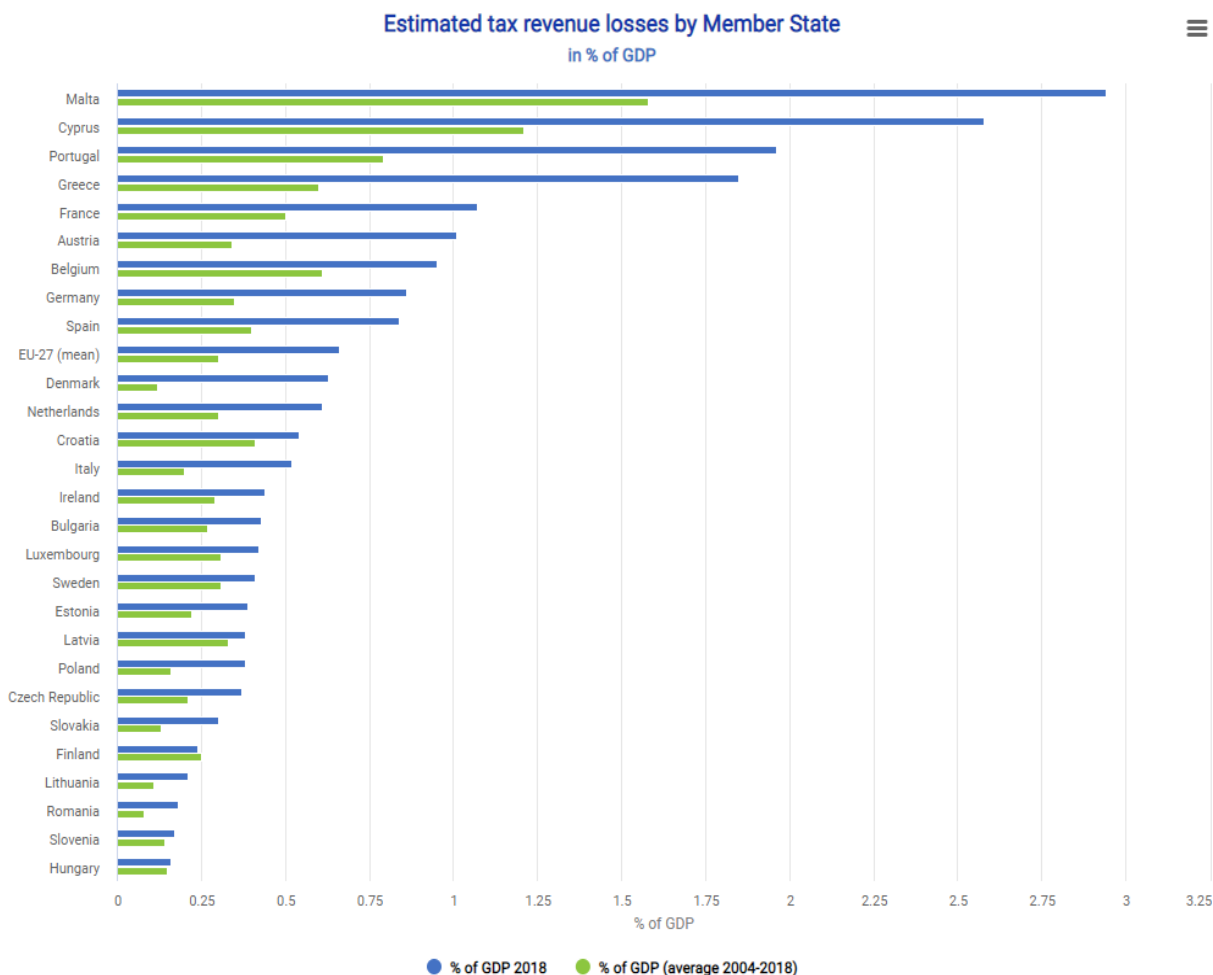

Рисунок 2.7 – Приблизні податкові втрати податкових надходжень державами-членами у % ВВП за 2018 рік [46]

Рис. 2.7 порівнює обсяг внутрішніх банківських депозитів з ВВП на рік 2019 у різних країнах. Графік показує значну розбіжність між країнами щодо рівня внутрішніх банківських депозитів порівняно з ВВП. Наприклад, у Сінгапурі та Люксембурзі внутрішні банківські депозити перевищують ВВП у 390 та 310 разів відповідно, тоді як у більшості інших країн цей показник набагато нижчий. Таким чином, графік свідчить про наявність значних різниць у розподілі фінансових ресурсів у різних країнах, що може впливати на розвиток економіки та ступінь її інтеграції в міжнародну систему. Однак, важливо зазначити, що графік не дозволяє

зробити висновки щодо причин та наслідків такої розбіжності між країнами, а лише надає загальний огляд ситуації.

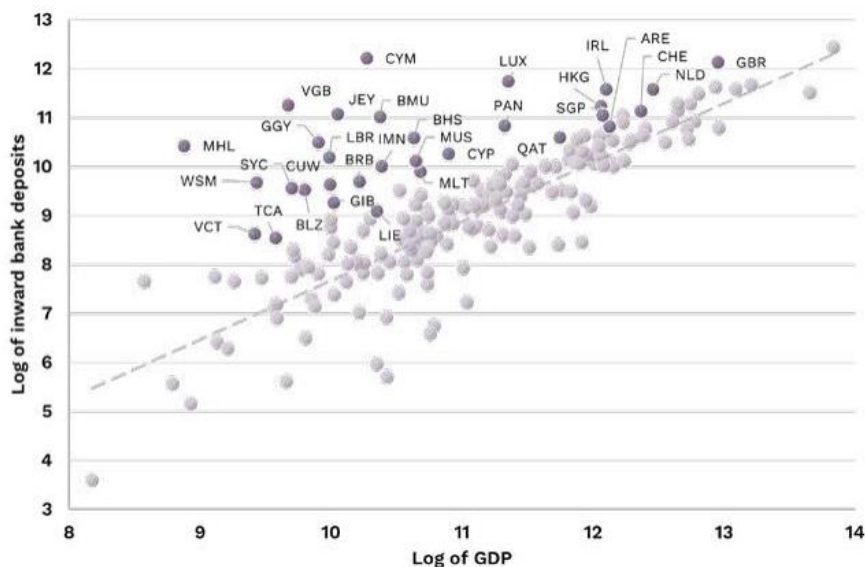

Рисунок 2.8 – Внутрішні банківські депозити проти ВВП, 2019 [45]

2.3 Фінансове та податкове планування з використанням міжнародних офшорних структур

У сучасних умовах, фінансове та податкове планування є необхідним для успішного ведення бізнесу, оскільки дозволяє ефективно використовувати активи і час. Широко поширеною практикою в податковому плануванні є використання офшорних компаній та офшорних схем.

Існують три основні механізми зменшення податкових платежів: ухилення від сплати податків (tax evasion), обхід податків (tax avoidance) та податкове планування (tax planning). Податкове планування (tax planning) – це легальний спосіб зменшення податкових зобов'язань, що ґрунтується на використанні можливостей, що надає податкове законодавство, шляхом корегування господарської діяльності суб'єкта господарювання та методів ведення бухгалтерського обліку. В сучасній економіці податкове планування є

механізмом, що дозволяє взаємне задоволення інтересів держави та підприємства. Шляхом дозволу підприємствам здійснювати податкове планування, держава отримує інформацію про їх фінансово-господарську діяльність, що дозволяє глобально оцінювати економічні процеси в державі. З цієї причини податкове планування сприяє створенню податкової системи, яка відповідає рівню розвитку економіки, що забезпечує стабільні та прогнозовані надходження до бюджету, стимулюючи при цьому розвиток окремих підприємств, галузей та територій в цілому.

Один з контроверсійних методів податкового планування і оптимізації полягає в застосуванні «методу офшорів». Метою використання цього інструментарію податкового планування є отримання податкових пільг, які б не були доступні в інших випадках відповідно до звичайного податкового законодавства [47]. Цей метод податкового планування використовується для маніпулювання операціями з метою уникнення віднесення таких маніпуляцій до категорії ухилення від сплати податків. На рис. 2.9 зображено інструменти податкового планування з використанням офшорних компаній для зменшення податкових зобов'язань.

Рисунок 2.9 – Основні інструменти механізму оподаткування офшорів

[47]

Цей податковий план дозволяє забезпечити економію на податках та збільшення чистого прибутку, що виникає у всіх юрисдикціях, коли господарюючий суб'єкт зареєстрований відповідно до принципу діяльності для резидентів та нерезидентів. [47].

Міжнародне податкове планування в офшорних юрисдикціях може бути реалізовано за допомогою різних методів, таких як створення офшорних компаній, використання офшорних банківських рахунків, перенесення інтелектуальної власності до офшорів тощо. Офшорні компанії можуть бути використані для зменшення податкового тягара, оскільки вони можуть бути зареєстровані в юрисдикціях з низьким рівнем оподаткування або нульовими ставками податків на прибуток. Крім того, використання офшорних банківських рахунків дозволяє уникнути подвійного оподаткування та забезпечити конфіденційність. Перенесення інтелектуальної власності до офшорних юрисдикцій також може бути вигідним з точки зору оподаткування. Наприклад, компанії можуть створювати дочірні компанії в офшорах та передавати їм права на використання інтелектуальної власності. Такі дочірні компанії можуть використовувати цю власність для створення продуктів або послуг та отримувати прибуток, який підлягає оподаткуванню в офшорній юрисдикції з низьким рівнем оподаткування. Однак, слід зазначити, що деякі з цих методів можуть бути незаконними або порушувати податкове законодавство деяких країн. Крім того, використання офшорних юрисдикцій для податкового планування може бути пов'язане з ризиком негативного впливу на репутацію компанії.

У світовій практиці податкового планування найбільш поширеними схемами використання офшорних компаній є такі операції, як експортно-імпорتنі операції, управління активами, лізинг, страхування, ліцензійні платежі та виробництво на умовах давальницької сировини [47].

Давайте розглянемо офшорні схеми імпорту та експорту товарів та послуг на прикладі України. При імпортуванні, офшорна компанія використовується як посередник між реальним постачальником товарів та послуг та компанією-

імпортером. У цьому випадку, торгівля ведеться через офшорного посередника, а вартість імпорту регулюється за допомогою реінвойсингу - завищення вартості товару (рис. 2.10). Імпортер завищує ціну (1500 грн) і продає продукт офшорній компанії, офшор перепродає продукт покупцеві за ціною $1100 + \text{мито} + \text{ПДВ} = 1830$ грн. У випадку такої самої відпускної ціни, покупець отримує кінцеву ціну – 1950 грн. Ця офшорна схема дозволяє знизити ціну та зберігати кошти на офшорному банківському рахунку [48].

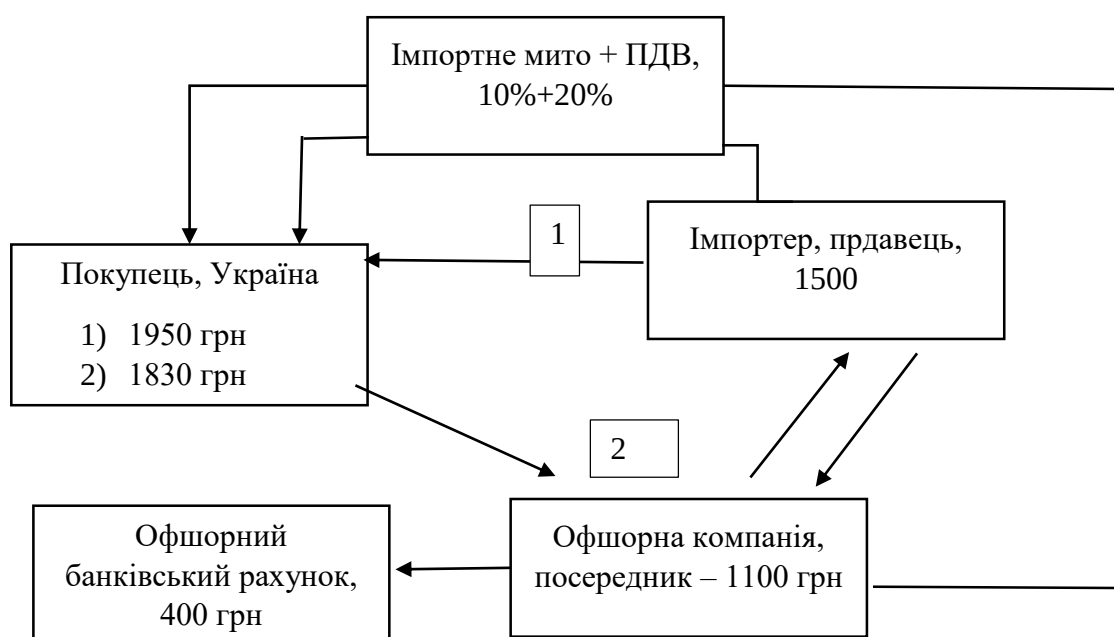

Рисунок 2.10 – Імпортна офшорна схема [48]

При експорті, офшорна компанія купує товар за низькою ціною (реінвойсинг), а потім перепродає його кінцевому покупцеві за ринковою ціною, отримуючи неоподатковуваний прибуток. Хоча товар фізично переміщується безпосередньо від покупця до продавця, фінансові потоки проходять через рахунок офшорної компанії. На рис. 2.11 представлені два варіанти експорту товарів та послуг: перший варіант – безпосередній продаж споживачу за ціною 1500 грн. з подальшою сплатою податку на прибуток у сумі 90 грн. Другий варіант - продаж через офшорну фірму за ціною 1100 грн., з наступним перепродажем кінцевому споживачу за ціною 1500 грн. У другому варіанті сплата податку на прибуток складатиме лише 18 грн., крім того, 400

грн. буде збережено на офшорному рахунку, подалі від фіскального моніторингу державних органів країни реєстрації виробника [48].

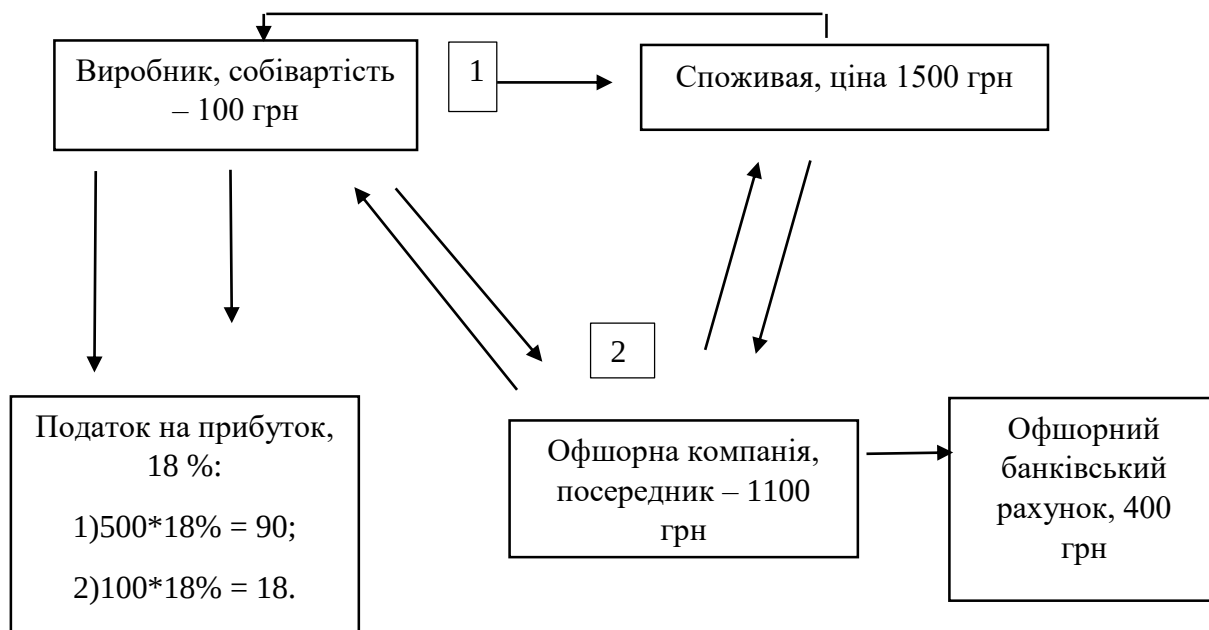

Рисунок 2.11 – Експортна офшорна схема [48]

Фінансове планування з використанням міжнародних офшорних структур полягає в створенні юридичних структур в країнах з низькими податковими ставками або нульовим оподаткуванням з метою зменшення податкових платежів та оптимізації фінансових потоків. Це може включати створення офшорних компаній, фондів, трастів, банківських рахунків та інших юридичних структур, що дозволяють зберігати та переміщувати кошти в міжнародному масштабі. Таке планування може бути використано для зменшення податкових платежів, а також для захисту активів від юридичної відповідальності, забезпечення конфіденційності фінансових операцій та зменшення ризику валютних коливань. Однак, такі структури можуть бути складними та вимагати від інвесторів певного рівня знань та досвіду в міжнародній фінансовій діяльності. Важливо пам'ятати, що використання офшорних структур повинно відбуватися в рамках законодавства та уникати незаконних схем, що можуть призвести до фінансової відповідальності та негативного впливу на репутацію.

При створенні закордонних філій та дочірніх компаній, часто корисно організувати власність та контроль через компанію, яка базується в пільговій податковій юрисдикції. Материнська компанія володіє дочірніми компаніями та частками участі за допомогою проміжної компанії, яка функціонує як допоміжний центр прибутку та управління активами, включаючи закордонну нерухомість. У міжнародній практиці такі компанії називаються оперативно-холдинговими фірмами. В пільгових «холдингових» юрисдикціях, холдингам надаються пільги, такі як зниження податку «у джерела», звільнення від податків на прибуток від дивідендів, звільнення від податку на доходи від переоцінки активів та зниження податку на власний капітал.

Інакше від холдингів, які займаються інвестиційними капіталами, фінансові компанії використовуються для переказу фінансових ресурсів у формі кредитів та відсотків за ними. Фінансова компанія отримує позикові кошти від материнської компанії та надає кредити незалежним особам або іншій дочірній фірмі материнського холдингу. Використання проміжних компаній дозволяє значно знижувати податкові втрати, пов'язані з переказом кредитних ресурсів з однієї країни в іншу. Оптимальна юрисдикція для розміщення фінансової компанії повинна відповідати таким вимогам [49]: надання фінансовим компаніям офіційного права проведення кредитних операцій, наявність широкої мережі податкових угод та зниження податку «у джерела» на банківський відсоток (зазвичай до 0), а також пільгові принципи оподаткування кредитної «маржі» – різниці відсотків за отриманими та виданими кредитами. Будь-яка офшорна компанія може бути фінансовою компанією, причому обмеження сфери діяльності в офшорних зонах зазвичай відсутні.

На практиці одним з найчастіших питань є, чи є законним використання офшорів для податкового планування. Відповідь на це питання залежить від безлічі факторів. Використання нерезидентських структур може бути як легальним засобом податкового планування, так і незаконним засобом ухилення від сплати податків чи обходу податкових правил. Проте зараз

можливості для міжнародного податкового планування звужуються. Це пов'язано з боротьбою з несумлінним застосуванням пільг, передбачених міжнародними податковими угодами (treaty abuse), та податковими схемами, що ведуть до ситуацій подвійного оподаткування та штучного переміщення прибутку до безподаткових чи низькоподаткових юрисдикцій. На міжнародному рівні вживаються заходи (план дій BEPS, модифікація податкових угод, тиск на офшорні зони), які вже отримали відображення в законодавстві багатьох країн, включаючи Україну.

Для коректного та юридично безпечного використання нерезидентних структур у міжнародних комерційних операціях необхідно:

- дотримуватися вимог законодавства, яке охоплює кілька країн - країну реєстрації компанії, країну/країни, де вона діє, та країну/країни податкового резидентства контролюючих осіб;
- користуватися пільгами та звільненнями, що передбачені національними законами та міжнародними договорами, лише в межах та способами, які допустимі;
- не зловживати правами у податковій сфері, зокрема, не створювати штучних умов для використання податкових пільг та звільнень. Дії платника податків, такі як вибір іноземних контрагентів, варіантів запозичення, використання об'єктів інтелектуальної власності тощо, повинні бути обґрунтовані з погляду ділової мети та зумовлені розумними економічними причинами;
- враховувати не лише норми законодавства та міжнародних договорів, а й поточні позиції податкових органів, судову практику щодо податкових спорів, перспективні напрями податкової політики відповідних держав, а також сучасні підходи до тлумачення міжнародних податкових угод.

Досвідчені практики офшорного бізнесу використовують міжнародний лізинг, щоб перевести фінансові активи законно за кордон. Ці активи можуть бути розміщені в першокласних закордонних банках, офшорних фондах та інших міжнародних фінансових інститутах, або використовуватися для

зворотного реінвестування в Україні залежно від цілей власника офшорної компанії. Наприклад, українське підприємство може укласти договір лізингу з іноземною офшорною компанією для придбання будь-якого обладнання або товару за кордоном. У результаті лізингової діяльності прибуток, що отримується на українському підприємстві, переводиться за кордон у вигляді лізингових платежів. Величина лізингових платежів може бути довільною. Щодо української компанії, то лізингові платежі відносяться на собівартість, що може істотно знизити податкові виплати цього підприємства [47].

Деякі з основних особливостей реєстрації компаній у офшорах, які можуть бути відзначені:

1. висока рівень конфіденційності: багато офшорних юрисдикцій пропонують високий рівень конфіденційності та захисту персональної інформації власників компаній, яка зазвичай не доступна для загального доступу;

2. низький рівень оподаткування: багато офшорних зон пропонують низький рівень оподаткування, що може знизити фінансові витрати підприємств;

3. проста процедура реєстрації: процедура реєстрації компанії у багатьох офшорних зонах досить проста та не займає багато часу;

4. наявність офшорних банків: багато офшорних юрисдикцій мають розвинуту мережу банків та фінансових інститутів, що може сприяти зручній роботі підприємств у цих регіонах;

5. можливість використання офшорів для міжнародної торгівлі: офшорні компанії можуть бути використані для міжнародної торгівлі, оскільки дозволяють переводити кошти з однієї валюти в іншу, не підлягаючи додатковому оподаткуванню;

6. наявність спеціалізованих юридичних фірм: у багатьох офшорних юрисдикціях існують спеціалізовані юридичні фірми, які допомагають з реєстрацією та обслуговуванням офшорних компаній.

Розглянемо особливості реєстрації компаній у деяких офшорних центрах (табл.2.7).

Таблиця 2.7 – Особливості та вартість реєстрації офшорних компаній [50]*

Назва офшору	Приблизна вартість реєстрації компанії	Термін реєстрації	Тип юрисдикції	Оподаткування	Наявність звітності
Панама	Від 1900 EUR	2-3 тижні	класична безподаткова зона	Немає податку на прибуток для діяльності поза країною реєстрації	Немає вимог щодо подання фінансової звітності
Сейшели	Від 1100 EUR	10 днів	Класична безподаткова острівна юрисдикція	Корпоративний податок – 0% для прибутку, отриманого поза юрисдикцією	Офшорні компанії глобально звільнено від подання щорічної фінансової звітності.
Британські Віргінські острови	Від 2000 EUR	3 тижні	Класичний офшор із англійського правового системою	Відсутність податку на прибуток та ПДВ	Немає вимог щодо подання фінансової звітності
Маврикій	Від 4000 EUR	2-3 тижні	Безподаткова юрисдикція з високою конфіденційністю	Корпоративний податок – 0% для офшорних компаній Доступ до найбільших світових ринків, включаючи ЄС і США	Вимоги до звітності різняться залежно від форми підприємства. АС компанії, які не сплачують корпоративний податок, мають щорічно подавати нульову податкову декларацію як підтвердження відсутності діяльності на Маврикій. Крім цього, уповноважені компанії готують і подають щорічне фінансове зведення (скорочений баланс) до податкових органів. Вимоги до аудиту відсутні. GBL компанії, у свою чергу, ведуть діяльність на острові, тому зобов'язані щороку подавати податкову декларацію разом із повним фінансовим звітом, а також проходити аудиторську перевірку.
Мадейра	Від 10500 EUR	1 місяць	Пільгова юрисдикція з наявністю Вільної економічної зони	Корпоративний податок – 5% при реєстрації у БЕЗ із прибутку поза країною	Усі мадейські компанії є підзвітними та щорічно подають фінансову звітність до податкових органів. Крайній термін подання звітності – до 15.07. Крім того, для фірм, які відповідають двом будь-яким критеріям нижче протягом двох років поспіль, необхідно готувати аудиторську звітність: вартість активів перевищує 1 500 000 EUR; річний дохід понад 3 000 000 EUR; робітничий штат від 50 співробітників.
ОАЕ	Від 4200 EUR	2-3 тижні	Високорозвинена країна з інвестиційним потенціалом	В ОАЕ до червня 2023 року немає податку на прибуток, після – 9%	Усі підприємства, зареєстровані в ОАЕ, зокрема і у Вільних економічних зонах повинні вести бухгалтерський облік. Подання фінансової звітності залежить від форми та місця реєстрації компанії: не вимагається в БЕЗ UAQFTZ, RAKEZ, DMCC, AJMAN та для офшору; вимагається в БЕЗ JAFZA, HAMRIYAN та для місцевої LLC компан
Беліз	Від 1400 EUR	3 тижні	Офшорний фінансовий центр Карибів	Немає корпоративного податку, якщо діяльність здійснюється поза Белізом	Вимоги щодо фінансової звітності та аудиту не поширюються на нерезидентні IBC компанії. Якщо ж компанія, яка підпадає під сабстенс і визнана резидентом Белізу, звітність обов'язкова, як і сплата податків.

Джерело: складено автором самостійно на основі джерела [50]

В табл. 2.8 наведена порівняльна таблиця світових офшорних юрисдикцій, яка включає в себе деякі ключові параметри, які можуть бути важливими для бізнесу, такі як рівень оподаткування, рівень конфіденційності, наявність подвійних оподаткувань тощо. Ця таблиця була складена на основі дослідження компанії «International Wealth Insiders» за 2022 рік.

Таблиця 2.8 – Порівняльна таблиця світових офшорних юрисдикцій [51]

Юрисдикція	Рівень оподаткування	Рівень конфіденційності	Подвійне оподаткування	Мінімальний статутний капітал
Бермудські острови	Низький	Високий	Є	Немає
Британські Віргінські острови	Низький	Високий	Немає	Немає
Кайманові острови	Низький	Високий	Є	Немає
Сейшельські острови	Низький	Високий	Немає	Немає
Гонконг	Середній	Високий	Є	10 000 ГKD
Сінгапур	Середній	Високий	Є	1 СД
Мальта	Середній	Високий	Є	1 200 євро
Швейцарія	Високий	Високий	Є	Немає
Дубай	Низький	Високий	Є	Немає
Невіс	Низький	Високий	Немає	Немає
Люксембург	Середній	Високий	Є	12 400 євро
Нідерланди	Середній	Високий	Є	Немає
Багамські острови	Низький	Високий	Є	Немає
Маврикій	Низький	Високий	Немає	Немає

2.4 Вплив офшорних механізмів на стабільність економіки та фінансову безпеку України

Раніше офшорні центри використовувались з метою підвищення ефективності оподаткування та спрощення експортно-імпортних операцій, організації виробництва та управління. Однак, на сьогоднішній день основними функціями таких центрів є відведення коштів та знехтування декларування реального прибутку. Наслідки відтоку коштів відчутні навіть у країнах з розвинутою економікою, оскільки гроші переносяться в країни з менш розвиненими економіками, які є більш привабливими для інвестицій.

За даними Світового банку, український бізнес оплачує більше 130 різних видів податків, що призводить до 40-45% податкового навантаження, тоді як в розвинених країнах Центральної Європи цей показник становить лише 30% в середньому. Це призводить до того, що використання офшорних центрів є ефективним методом для зниження податкового навантаження, оптимізації ведення бізнесу для резидентів та притоків закордонних інвестицій. За останні роки більше третини усіх інвестицій до України надійшло з Кіпру, Британських та Віргінських островів. Незважаючи на це, вплив коштів з державного бюджету України тільки зростає, тоді як ці кошти могли бути використані для погашення зовнішніх боргів або вирішення інших проблем в межах країни. Крім того, через існуючу політику країни, бізнес відчуває постійну напругу, а в критичних моментах ситуація тільки погіршується. Більшість інвестицій з країни були переправлені на Кіпр (приблизно 90%), завдяки угоді, яка знімає необхідність у подвійному оподаткуванні та маленькому податковому збору в Україні [52].

Державна антиофшорна політика України стає все більш інтегрованою в глобальну та приймає кращі практики. Країна долучилась до головних світових інституцій, таких як ОЕСР, МВФ та IFA. Однак, існує чимало великих європейських інституцій, до яких Україна не приєдналась або не отримує достатньої допомоги та контролю щодо регулювання відтоку державних коштів до офшорних зон. Тому країні необхідно самостійно впроваджувати заходи для запобігання цьому фактору, лібералізувати валютно-податкове законодавство, покращувати контроль ціноутворення та бути більш агресивним щодо планування переведення коштів за кордон. З позитивних змін можна виділити прийнятий закон, що зобов'язує контрольовані іноземні компанії (КІК) та контролюючих осіб оподатковуватись. Однак, до декларації необхідно додати звіт про прибутковість, а якщо такий не надається, то додати аудиторський звіт про проведення фінансового звіту. Закони, що передані на розгляд до Державної ради України стосовно регулювання КІК, в більшості пройшли перше слухання. Це стало можливим завдяки формуванню нової парламентської більшості у 2019 році, хоча було знищено багато наробітків. Стратегічний напрямок розвитку країни

передбачає переважно короткострокові перспективи соціально орієнтовної політики. Необхідний швидкий контроль над виведенням коштів в офшорні юрисдикції, оскільки країна втрачає близько 8 млрд. доларів щороку. Крім того, розмір капіталу перевищує розмір ВВП, що є неприйнятним. Необхідно оновити списки чорних та сірих офшорних зон, що визнаються світовими інституціями, і заборонити будь-яку діяльність з офшорних зон з цих списків. Також потрібні реформи, щоб взаємовідносини з рештою офшорних зон були менш привабливими. Україна вже ввела законодавчі зміни, щоб запобігти розмиванню бази оподаткування та перенесенню прибутку в офшорні зони. Крім того, країна долучилась до плану BEPS та зобов'язана впровадити ряд змін. Зниження рівня податків не є рішенням, оскільки може призвести до нових проблем з махінаціями в легкодоступному бізнесі [52].

Розглянемо основні заходи протидії офшоризації економіки України (рис. 2.12). Для ефективної боротьби з легалізацією коштів, які були отримані злочинним шляхом, варто покращити діюче податкове законодавство та розширити співпрацю з іншими країнами та суб'єктами, що займаються боротьбою з такою практикою.

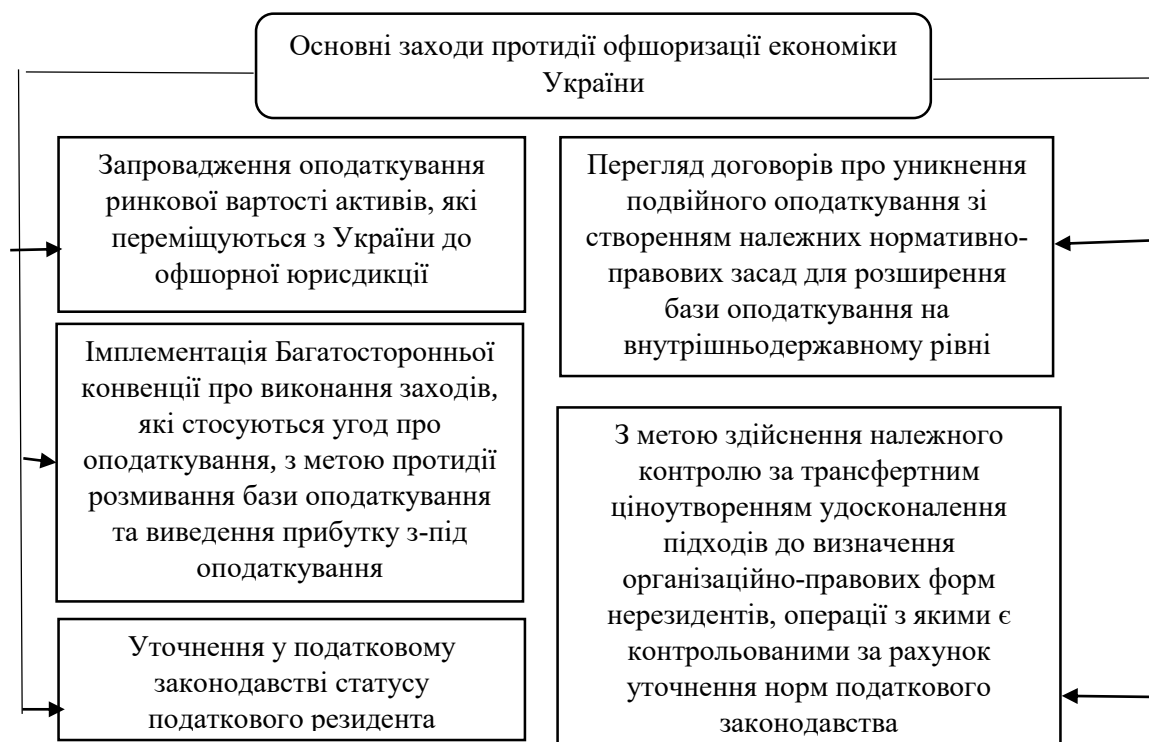

Рисунок 2.12 – Основні заходи протидії офшоризації економіки України [53]

Для українського бізнесу офшорні зони тривалий час використовувалися як засіб для відмивання грошей та вивезення капіталу, зокрема Кіпр, який був найбільшою державою-транспортером кримінальних грошей до приєднання до Євросоюзу. Однак за останні три роки ринок офшорних капіталів в Україні скоротився майже вдвічі, що призвело до зменшення втрат національного бюджету, що спричинено вимиванням капіталу в офшорні юрисдикції. Відповідно, скоротилися і втрати національного бюджету, спричинені вимиванням капіталу в офшорні юрисдикції: з 55–65 млрд грн у 2017 р. до 15–30 млрд грн у 2020 р., в той же час обсяг коштів, виведених в офшори також скоротився і оцінювався на рівні 120–200 млрд грн у 2020 р., а в 2017 становив 260–320 млрд грн [54]. Втім, це сталося не через зниження або лібералізацію податкових ставок, а через посилення регуляторного тиску в юрисдикціях, де розташовані офшори, зокрема через нові правила щодо розкриття кінцевих бенефіціарів. Крім того, офшорні юрисдикції є одним із інструментів тінізації економіки держави, що в Україні склала 31% від обсягу офіційного ВВП у 2021 році. Тенденція стосовно рівня тіньової економіки в Україні за період з 2010 по 2021 рік є стабільною, як видно з рис. 2.13.

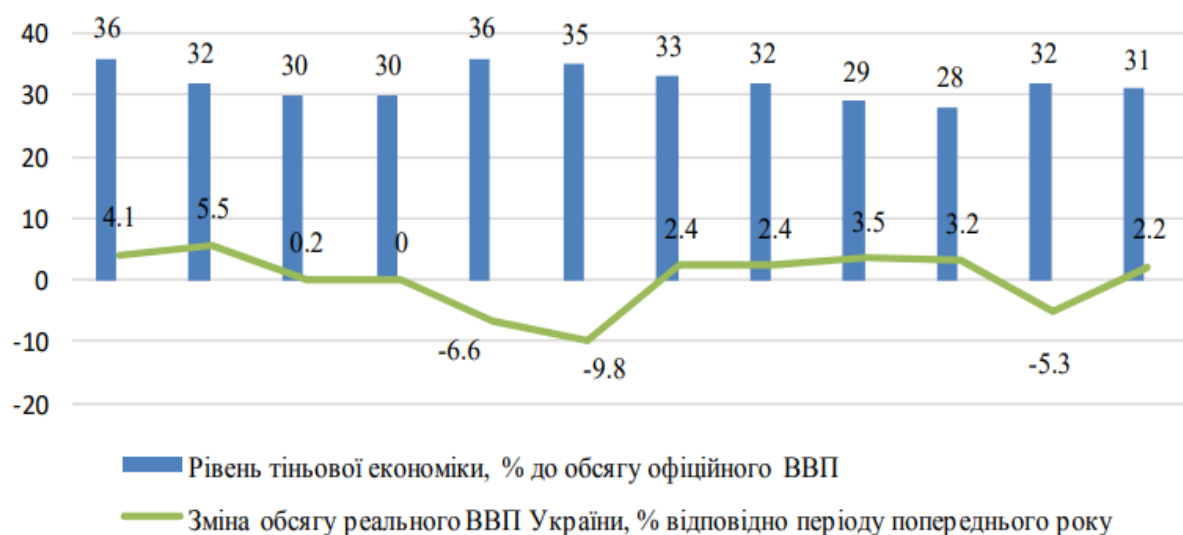

Рисунок 2.13 – Рівень тіньової економіки України та темпи приросту/зниження рівня реального ВВП [55]

Дані з рис. 2.14 свідчать про зменшення рівня тіньового сектору в 2021 році порівняно з 2020 роком в розрізі видів економічної діяльності. Найбільш значущі

зниження спостерігалися в ВЕД «Операції з нерухомим майном», ВЕД «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність», переробній та добувній промисловості, та у ВЕД «Оптова та роздрібна торгівля». Частка тіньового сектору в ВЕД «Будівництво» залишилася незмінною. Однак, збільшення частки тіньової економіки залишається цьогорічною тенденцією у ВЕД «Фінансова та страхова діяльність». Ці дані були отримані з джерела [55].

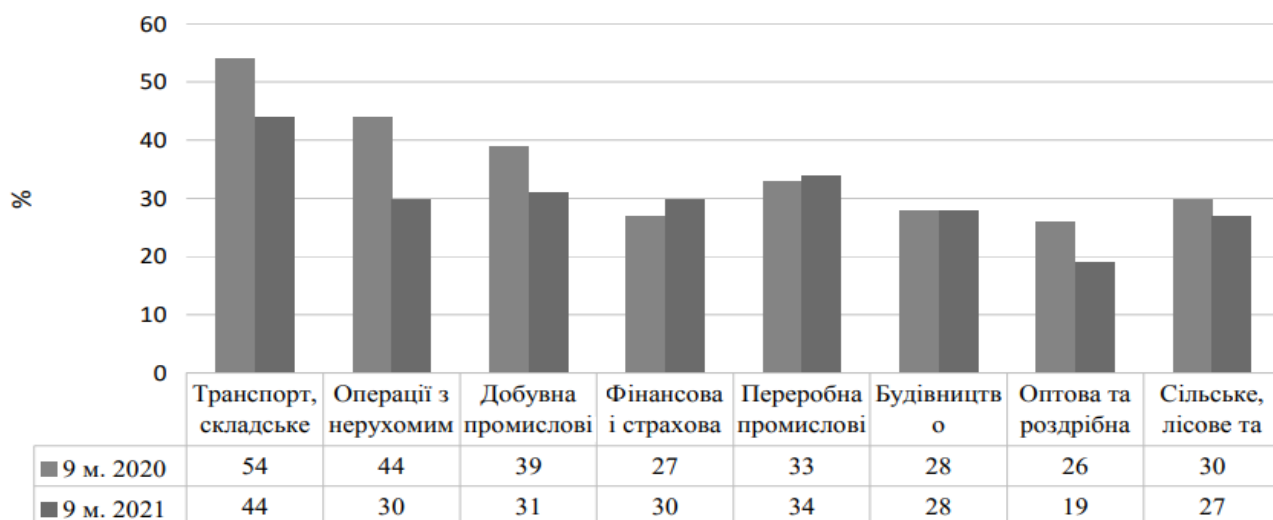

Рисунок 2.14 – Рівень тіньової економіки за видами економічної діяльності, % від обсягу офіційного ВДВ відповідного ВЕД [55]

Згідно з даними, наведеними в таблиці 3, офшорний бізнес в Україні щорічно порушує податкове законодавство та недотримується сплати податків на суму від 20 до 40 млрд грн, що вносить значний вклад у загальний обсяг невиплачених податків до національного бюджету. Офшорні схеми входять до трійки провідних методів уникнення оподаткування, на другому та першому місці відповідно розташовуються контрабанда та недекларовані заробітні плати. Якщо врахувати загальний обсяг податкових втрат, які виникають внаслідок ухилення від сплати податків, можна зробити висновок, що держава втрачає від 14 до 27% очікуваних доходів, що становить 1267,4 млрд грн в бюджеті на 2022 рік [48].

Однією з причин даного явища є недостатня прозорість банківської системи та високий рівень корупції. До інших причин можна віднести політичні ризики, недосконалість законодавства та судової системи, які перешкоджають

ефективному стягненню проблемної заборгованості [19]. Варто відзначити, що в Україні прийнято Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму», згідно з яким фінансові операції, що мають ознаки переказу грошових ресурсів на анонімний (номерний) рахунок за кордон, та надходження коштів з анонімного (номерного) рахунку з-за кордону, а також переказ коштів на рахунок, відкритий у фінансовій установі в країні, що зарахована Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон, підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу.

Таблиця 2.10 – Схеми уникнення оподаткування в Україні, млрд. грн., 2019 рік [48]

	Обсяги	Втрати
«Сірий імпорт» Контрабанда	226-320	68-96
Зарплати в «конвертах»	58-231	24-94
Офшорні схеми	130-220	23-40
Тіньовий ринок оренди с/г землі	19-69	8-27
Контрафакт	40-60	11,5-16
«Скрутки»	120-180	20-30
Конвертаційні центри	60-90	15-25
ФОП замість найму	23-58	4-10
Інші схеми		6,3-7,6
Разом	676-1228 (27,04-49,12 млрд дол. США)	179,8-345,6 (7,2-13,8 млрд дол. США)

Експерти з платформи «CASE Україна» встановили, що за останні три роки ринок офшорних капіталів в Україні зменшився на практично 50%, призвівши до втрат бюджету від 15 до 30 млрд грн, що значно менше ніж 55-65 млрд грн раніше. Проте цей спад не пов'язаний зі зниженням або розширенням податкових ставок, а з ростом регуляторного тиску в країнах, де знаходяться офшори (рис.2.15).

Один з найкращих показників оцінки рівня офшоризації економіки - це прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Декілька країн були розглянуті, і прямі інвестиції з України були проаналізовані в табл. 2.11. Хоча політична ситуація у державі також впливає на обсяги прямих іноземних інвестицій в офшорні країни з України, але за період 2015-2020 рр. можна зазначити, що коефіцієнт кореляції між ВВП та інвестиціями становить 0,6.

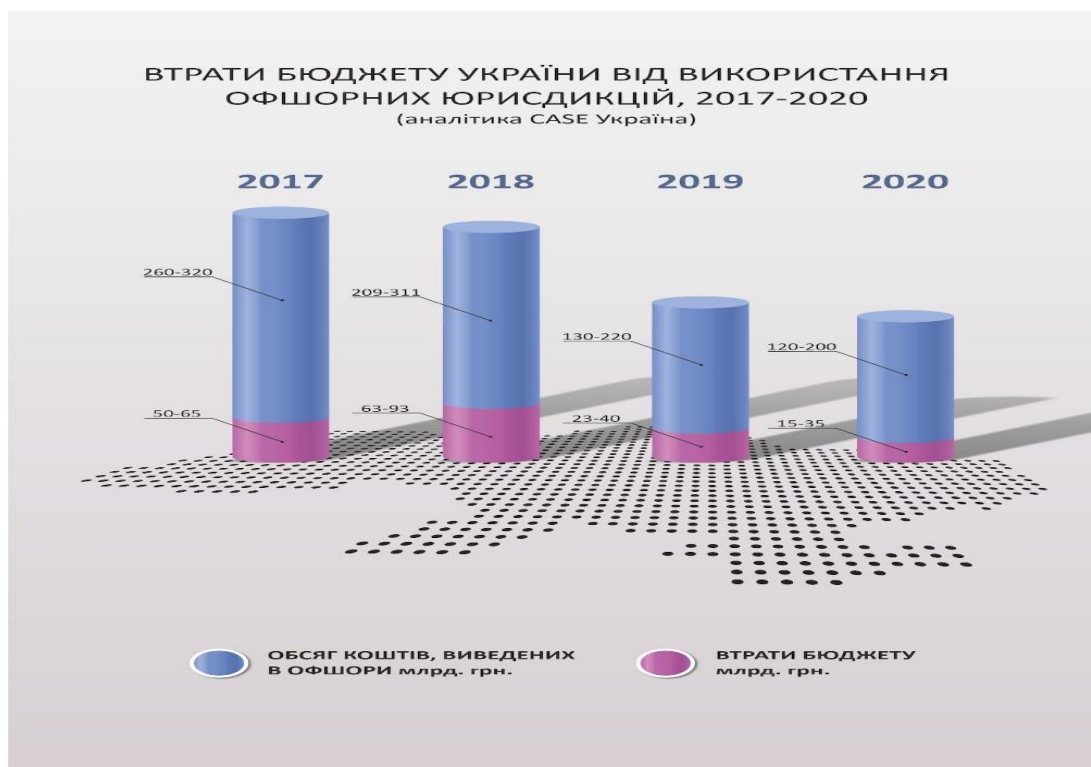

Рисунок 2.15 – Втрати бюджету України від використання офшорних юрисдикцій за 2017-2020 роки [30]

Таблиця 2.11 – Прямі інвестиції з України [57]

№	Країна	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Британські Віргінські острови	51,3	57,6	61,0	59,9	33,7	41,2
2	Кіпр	1401,5	1249,7	1214,5	1229,8	1431,4	1093,3
3	Латвія	69,8	68,4	60,9	72,5	73,0	81,1
4	Нідерланди	11,2	10,7	12,3	11,8	11,3	3,8
5	Країни ЄС (Велика Британія не врахована)	1716,8	1562,3	1485,5	1510,2	2351,1	1923,5
Частка прямих іноземних інвестицій в офшорні держави з України		0,61	0,58	0,56	0,58	0,67	0,68

Із одного боку, офшорні центри можуть допомогти підприємствам знизити рівень податкових платежів та зменшити їх витрати, що позитивно відображається на їх конкурентоспроможності. Але, з іншого боку, використання офшорних зон

може призвести до значного відтоку коштів з державного бюджету та створити негативні соціально-економічні наслідки. Навіть країни з високим рівнем економічного розвитку можуть почувати наслідки різкого відтоку коштів з їх державного бюджету, оскільки ці кошти можуть бути виведені або інвестовані в країни з низьким рівнем економічного розвитку, які є привабливими для інвестицій.

Протягом останніх років, більше третини всіх інвестицій до України надходить з Кіпру, Британських та Віргінських островів, які є офшорними зонами (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Обсяг інвестицій в Україну за 2016-2019 роки [58]

Назва країни	Обсяги прямих інвестицій, млн. дол. США			
	2016	2017	2018	2019
Всього прямих інвестицій з України	2788,3	2755,0	2727,8	3540,8
Британські Віргінські острови	57,6	61,0	59,9	33,7
В'єтнам	1,6	1,6	1,2	1,2
Грузія	1,7	1,6	1,4	1,9
Кіпр	1249,7	1214,5	1229,8	1431,4
Латвія	68,4	60,9	72,5	73,0
Литва	*	*	13,9	14,7
Нідерланди	10,7	12,3	11,8	11,3
Німеччина	2,7	3,3	3,4	3,3
Молдова	7,1	6,8	6,8	6,8
США	0,5	0,6	0,5	1,5
Угорщина	14,9	17,5	16,8	16,1
Швейцарія	7,1	*	13,5	13,4
У тому числі країни ЄС	1562,3	1485,5	1510,2	2351,1

Використання офшорних зон резидентами України має значний вплив на державний бюджет, а також на рівень інфляції, корупції та інші зовнішні аспекти. Згідно з даними індикатору фінансової безпеки, Україна стикається з негативною зміною та зростаючим дефіцитом (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Показники фінансової безпеки України за 2014-2021 роки [58, 59]

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Дефіцит (профіцит) держ. бюджету, млрд. грн.	-78,1	-45,6	-70,1	-47,8	-59,2	-78,05	-273,0	-233,3
ВВП, млрд.грн. (номінальний)	1587	1980	2383,2	2982,1	3558,7	3974,6	4 045,2	4 655,4
Відношення дефіциту бюджету до ВВП, %	-4,9	-2,3	-3	-1,6	-1,7	-2,0	6,2	3,6
Гарантований державою борг, млрд. грн	1100,6	1571,8	1929,8	2025	2168,6	1998,3	898,2	1021,5
Відношення державного боргу до ВВП, %	70,2	79,4	81	98,2	60,9	50,3	63,1	68,2
Валовий зовнішній Борг (ВЗБ), млрд.грн.	1079,9	1196,4	1254,4	1292,9	1287,5	1284,4	1354,3	1462,9
Рівень інфляції (до грудня попереднього року), %	103	143,3	112,4	113,7	109,8	104,1	105,0	110,0
Міжнародні резерви, млрд. дол.	7,5	13,3	15,5	18,1	20,8	25,3	28,1	31
Відношення міжнар. рез. До ВЗБ, %	5,9	11,2	13,6	15,7	18,1	20,8	21,3	22,1

Відмивання коштів через офшори є серйозною проблемою в Україні, яка потребує комплексного підходу. Ось кілька шляхів, які можуть бути використані для боротьби з цією проблемою:

1. законодавчі зміни: Україна може внести зміни до свого законодавства, щоб ускладнити відмивання коштів через офшорні компанії. Наприклад, це може включати обмеження укладення угод з офшорними компаніями, зобов'язання проведення ретельної перевірки транзакцій з офшорними компаніями та збільшення штрафів за порушення законодавства;

2. міжнародна співпраця: Україна може співпрацювати з іншими країнами, щоб унеможливити використання офшорних компаній для відмивання коштів. Наприклад, можна вести спільні розслідування транзакцій та обмінюватися інформацією про підозрілі транзакції;

3. збільшення прозорості: важливо забезпечити прозорість фінансових транзакцій та діяльності компаній. Україна може вимагати від компаній звітності про їхню діяльність та фінансовий стан, а також публікувати цю інформацію для загального доступу;

4. навчання та освіта: важливо навчити бізнес-спільноту та громадян розпізнавати ознаки відмивання коштів та навчитися уникати співпраці з

підозрілими компаніями. Можна проводити навчальні заходи та кампанії зі збільшення свідомості про цю проблему;

5. чітка структура: покращення бізнес-клімату може сприяти зменшенню витрат з державного бюджету, стимулювати розвиток резидентних компаній та призвести до змін в обсягах інвестицій. Забезпечення прозорості у сфері бізнесу, а також в правовій та судовій системах може сприяти розвитку довіри між громадянами та державою.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного аналізу офшорних центрів в перерозподілі глобальних потоків капіталів були зроблені наступні висновки.

1. В ході дослідження було визначено, що офшорний центр – це термін, який використовується для опису місця, де компанії можуть зареєструвати свою діяльність з метою отримання податкових переваг. Це можуть бути країни або території, де законодавство дозволяє компаніям знизити витрати на оподаткування, отримуючи зниження ставок податків, а також отримати інші переваги, такі як більш лояльне законодавство щодо підприємництва, простіший доступ до міжнародних ринків тощо. Офшорні центри зазвичай знаходяться в країнах з низькими податковими ставками, таких як Бермудські острови, Кайманові острови, Швейцарія, Сінгапур та інші. Ці центри можуть надавати різні послуги, такі як фінансові консультації, бухгалтерські та юридичні послуги, а також забезпечувати доступ до міжнародних ринків та інвесторів. Однак важливо мати на увазі, що використання офшорних центрів може бути пов'язане з певними ризиками, такими як недостатня регуляторна прозорість та можливість втрати довіри клієнтів.

2. Ідентифіковано, що сучасний офшорний бізнес виник у другій половині XX століття як реакція на різке збільшення податкових ставок та більш жорстку регуляторну політику в країнах з розвиненою економікою. Компанії шукали способи знизити витрати на оподаткування та отримати доступ до нових ринків, що спричинило зростання попиту на послуги офшорних центрів. Проте еволюція та розвиток офшорних центрів розпочалися на багато раніше. Розвиток офшорних центрів можна простежити ще в стародавній Греції (друге століття до нашої ери), коли торгівля почала переміщатися на Делос у відповідь на оподаткування Родосу, в результаті чого Родос втратив 85% своєї торгівлі. Острів Родос став першим великим офшорним островом в історії. Протягом часу офшорні центри стали все більш спеціалізованими та розвинутими, надаючи різноманітні фінансові та інші послуги. У той же час, законодавство стало більш регульованим, що спричинило посилення контролю за діяльністю офшорних компаній та підвищення вимог до їх

діяльності. Сьогодні офшорні центри є важливою складовою світової економіки, проте їх використання часто стає предметом дискусій, оскільки може бути пов'язане з низкою ризиків та використанням недостатньо регульованих фінансових механізмів.

3. Визначено, що існує дуже багато підходів за якими класифікують офшорні центри. Серед них можна виділити класифікації, складені FATF і ОЕСР, за якими офшорні центри розподіляють за списками (чорний, білий, темно-сірий). Було з'ясовано, що Форум фінансової стабільності, створений колишнім президентом Бундесбанку, склав рейтинг офшорних зон за рівнем їх надійності, що складається з трьох груп, кожна з яких має свої особливості та принципи ведення бізнесу.

4. Механізм функціонування офшорних фінансових центрів можна узагальнити наступним чином: створення компанії в офшорному центрі (компанії зареєстровані в офшорних центрах для отримання податкових пільг та інших переваг, що надає спеціальне законодавство офшорної юрисдикції); відкриття банківських рахунків (компанії, зареєстровані в офшорному центрі, можуть відкривати банківські рахунки в тому ж центрі або в інших юрисдикціях); фінансові послуги (компанії можуть користуватися різноманітними фінансовими послугами, такими як зберігання активів, інвестиції, кредитування, страхування та консультування); податкові переваги (компанії можуть отримувати податкові пільги та знижки на оподаткування, які надає законодавство офшорного центру); конфіденційність та захист (офшорні центри можуть надавати конфіденційність та захист від правових та фінансових ризиків, що дозволяє компаніям зберігати приватність та захищати свої активи).

5. Ідентифіковано, що світовий досвід діяльності офшорного бізнесу показує, що використання офшорних фінансових центрів може мати як позитивні, так і негативні наслідки для економіки та громадян країн, які користуються цими юрисдикціями. Позитивними наслідками можуть бути підвищення конкурентоспроможності компаній, зменшення податкового тягаря та зниження бюрократичних процедур. Крім того, офшорні фінансові центри можуть привертати інвестиції та створювати робочі місця в економіці. Однак, негативними

наслідками можуть бути втрата податкових надходжень для країн, де знаходяться компанії, які використовують офшорні центри, а також можливість використання офшорів для ухилення від сплати податків, легалізації доходів зі злочинної діяльності та корупції, а також підриву фінансової стабільності.

6. З'ясовано, що офшорні центри можуть бути використані як законний спосіб мінімізації податкових зобов'язань для суб'єктів господарювання, але вони також можуть слугувати засобом ухилення від оподаткування та виведення фінансових ресурсів з-під контролю державних органів. Це становить реальну загрозу для національної економічної безпеки. Якщо не будуть прийняті заходи протидії використанню офшорних механізмів ухилення від оподаткування, це може призвести до нерівних конкурентних умов для вітчизняних підприємств, які повинні сплачувати більше податків в порівнянні з їхніми конкурентами. Це може спонукати суб'єктів підприємницької діяльності до пошуку "схем оптимізації оподаткування", включаючи нелегальні.

7. Незважаючи на те, що Україна має мізерну кількість офшорних вузлів у порівнянні зі світовими лідерами, втрати державного бюджету України від відпливу коштів через використання офшорних зон складають значну частину. Починаючи з Кіпру, величезні суми з доходів українських резидентів потрапляють в офшорні зони. Це призводить до негативних показників індексу фінансової безпеки України та значних втрат державного бюджету. Хоча Україна вже бере участь в деяких міжнародних інституціях, що протидіють офшорній діяльності, країна повинна самостійно вносити зміни в політику, оскільки вона ще не долучена до деяких важливих інституцій та не отримує достатньо уваги від європейських інституцій щодо цієї проблеми.

8. Для того, щоб забезпечити якісний контроль за ціноутворенням та зменшити використання офшорних трейдерів, Україна повинна здійснити відповідні законодавчі реформи та підвищити рівень контролю на законодавчому рівні. Також необхідно покращити якість деофшоризації та провести реформи, спрямовані на боротьбу з рівнем корупції, оскільки втрати до бюджету заважають підприємцям діяти чесно і сплачувати податки. Поки що Україна не долучилася до всіх світових

інституцій, що займаються антиофшорною діяльністю, тому вона повинна самотійно вносити зміни в політику країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Луцишин З. О., Мехтієв Е. О. Офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталів. URL: http://iepjournal.com/journals/27/2018_3_Lutsyshyn_Mekhtiiev.pdf . (дата звернення: 27.02.2023).
2. В. І. Франчук, А. С. Пришла Основні наукові підходи до визначення поняття «офшорна зона». URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1376/1/%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf> . (дата звернення: 27.02.2023).
3. Zoromé, Ahmed (1 April 2007). [Concept of Offshore Financial Centers: In Search of an Operational Definition](#) (PDF) (Technical report). [International Monetary Fund](#). IMF Working Paper 07/87 URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0787.pdf> (дата звернення: 26.03.2023).
4. Аксьонов Д. С. Можливості сучасного офшорного бізнесу. Фінансовий ринок України. 2009. № 11. С. 38–41. (дата звернення: 05.03.2023).
5. Мартиненко В.О. Гордієнко В.П. Аналіз функціонування офшорних зон та шляхи подолання наслідків їх негативного впливу на економіку України. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/25.pdf . (дата звернення: 05.03.2023).
6. Бабанін В. Міжнародний досвід ведення і регулювання офшорного бізнесу. URL: https://ufin.com.ua/analit_mat/drn/033.htm (дата звернення: 05.03.2023).
7. Jason Sharman Offshore and the new international political economy. URL: https://research-repository.griffith.edu.au/bitstream/handle/10072/35152/65381_1.pdf (дата звернення: 26.03.2023).
8. Міжнародний валютний фонд : офіційний сайт. URL: <https://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/role.htm> (дата звернення: 26.03.2023).
9. Організація економічного співробітництва та розвитку : офіційний сайт. URL: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5988> (дата звернення: 26.03.2023).
10. Янг М., Лисиць Ф., Мауер Л. Світові фінанси / пер. з англ. А. Леніна. - К.: Знання України, 2018. - 432 с. (дата звернення: 27.03.2023).
11. "What is a Tax Haven?" by Investopedia URL: <https://www.investopedia.com/terms/t/taxhaven.asp> (дата звернення: 27.03.2023).

12. Andrew P. Morriss, Charlotte Ku The Evolution of Offshore: From Tax Havens to IFCs. URL: <https://scholarship.law.tamu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2349&context=facscholar> . (дата звернення: 04.04.2023).
13. Фролова Т.О., Луцишин З.О., Южаніна Н.П., Мазур М.І., Перебийніс Є.П. Сучасна офшоризація бізнесу у конструкті національної фіскальної безпеки. URL: http://iepjournal.com/journals/30/2019_4_Lutsyshyn_%20Frolova_Yuzhanina_Mazur_Perebyinis.pdf . (дата звернення: 04.04.2023).
14. Grundy M., Nathan A. Offshore business centres: a world survey. London: Sweet & Maxwell, 2013. 137 p. (дата звернення: 04.04.2023).
15. The Price of Offshore. Tax Justice Network. UK. Briefing Paper. 2005. P. 1– 2. (дата звернення: 04.04.2023).
16. Череп А. В. Особливості розвитку офшорного бізнесу в Україні. Економіка та держава. 2019. №6. С. 21-30. (дата звернення: 04.04.2023).
17. Москаленко, Н. В. Проблеми, зумовлені функціонуванням офшорних юрисдикцій, та шляхи їх розв'язання [Текст] / Москаленко Н. В. // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 10. – С. 117-121. (дата звернення: 04.04.2023).
18. Гуржій О.Ю., Бондаревська К.В. Процес деофшоризації в умовах світової глобалізації. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/6.pdf (дата звернення: 04.04.2023).
19. Лещенко Р.О. Офшорні юрисдикції: історія виникнення, поняття та класифікація. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Chkup_2014_1_35.pdf (дата звернення: 04.04.2023).
20. Гобела В.В. Офшоризація економіки у конструкті економічної безпеки держави. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3809/1/%D0%B3%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D0%BB%D0%B0%202.pdf> (дата звернення: 04.04.2023).
21. Волкова Ю.А. Розвиток офшорних центрів у системі міжнародного бізнесу / Ю.А. Волова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 1. – С. 43-48. (дата звернення: 04.04.2023).
22. Коссе Д.Д. Місце правового режиму оподаткування офшорної території у сфері регулювання економічних відносин / Д.Д. Коссе // Часопис Київського університету права. – 2008. – № 1. – С. 86–89. (дата звернення: 04.04.2023).

- 23.Бондаренко О.О. Значення компетентності персоналу у процесі впровадження системи менеджменту якості / О.О. Бондаренко // Економіка та держава. – 2009. – № 4 – С. 70-72. (дата звернення: 04.04.2023).
- 24.Шереметинська О.В. Вплив офшорних зон на економіку України / О.В. Шереметинська // Економічний простір. – 2016. – № 105. – С. 58-66. (дата звернення: 04.04.2023).
- 25.Пешко А.В. Офшорний бізнес як складова світової економіки / А.В. Пешко // Економіка та підприємництво – 2016. – № 3. – С. 233–236. (дата звернення: 04.04.2023).
- 26.Ворнавський Н.В. Характерні риси офшорних зон / Н.В. Ворнавський //Економіка і бізнес. – 2009. – № 4 – С. 43-45. (дата звернення: 04.04.2023).
- 27.McCann H. Offshore Finance/ H. McCann. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – pp. 8-18 (дата звернення: 04.04.2023).
- 28.Охріменко О.О., Пацан М.М Фінансовий механізм діяльності офшорних компаній та ефективність застосування офшорних схем в Україні. URL: <file:///C:/Users/Valentina/Downloads/37550-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-71716-1-10-20150209.pdf>(дата звернення: 06.04.2023).
- 29.Кухарик В., Фаримець В. Сучасний стан офшорного бізнесу у світі. URL: https://www.researchgate.net/publication/340214982_SUCASNIJ_STAN_ROZVITKU_OFSORNOGO_BIZNESU_U_SVITI (дата звернення: 06.04.2023).
- 30.Легідна деофшоризація [Електронний ресурс]. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/12/8/680496/> (дата звернення: 06.04.2023).
- 31.Fichtner, Jan. The Offshore-Intensity Ratio. URL: https://www.researchgate.net/publication/281460648_The_Offshore-Intensity_Ratio. (дата звернення: 06.04.2023).
- 32.Campbell J. Irish budget: Michael Noonan is to abolish 'Double Irish' tax structure / J. Campbell // BBC News [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bbc.com/news/world-europe29613065>(дата звернення: 06.04.2023).
- 33.Сідненко М. В., Попович М. І. Міжнародний офшорний бізнес: принципи ведення та світовий досвід для України. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/46.pdf (дата звернення: 09.04.2023).
- 34.Бабанін Н. Міжнародний досвід ведення і регулювання офшорного бізнесу. URL: https://ufin.com.ua/analit_mat/drn/033.htm(дата звернення: 09.04.2023).
- 35.Панамські документи [Електронний ресурс - Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії] URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96_%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82 (дата звернення: 10.04.2023).

36. «Панамські документи» стали центральною темою Міжнародної антикорупційної конференції в Панамі. [Електронний ресурс] URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28191496.html> (дата звернення: 10.04.2023).
37. Panorama, Команда програми (5 листопада 2017). "Райські папери": витік даних розкрив офшорні таємниці ультрабагатіїв. BBC Україна (en-GB). [Електронний ресурс] URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-41878528> (дата звернення: 10.04.2023).
38. "Paradise Papers": оприлюднили офшорний компромат на представників світової еліти. Українська правда. [Електронний ресурс] URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2017/11/6/7160800/> (дата звернення: 10.04.2023).
39. Роберт Вейд, Сітла Сіуррейсдохтір Уроки Ісландії. URL: <https://commons.com.ua/uk/uroki-islandiyi/> (дата звернення: 10.04.2023).
40. Global Financial Integrity: офіційний сайт. URL: <https://gfintegrity.org/report/2021-global-illicit-financial-flows-report/> (дата звернення: 11.04.2023)
41. Юрисдикції, що знаходяться під посиленням моніторингом – Березень 2022 року [Електронний ресурс] URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Statements%20of%20international%20organizations/2022/UKR_Jurisdictions%20under%20Increased%20Monitoring_March%202022.pdf (дата звернення: 11.04.2023).
42. Глобальний індекс фінансових центрів [Електронний ресурс - Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії] URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%96%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81_%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85_%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B2 (дата звернення: 11.04.2023).
43. The Global Financial Centres Index 22 March (2019). Longfinance : website: https://www.longfinance.net/media/documents/GFCI_25_Report.pdf. (Last accessed: 11.04.2023).
44. Carlotta Schuster Offshore wealth Data and measurement URL: https://unctad.org/system/files/non-official-document/20211206-13_IFFsInterregionalWs_Practice_OffshoreWealth_Data_Method%235_en.pdf (Last accessed: 11.04.2023).

45. The State of Tax Justice 2021. URL: https://taxjustice.net/wp-content/uploads/2021/11/State_of_Tax_Justice_Report_2021_ENGLISH.pdf (Last accessed: 12.04.2023).
46. Monitoring the amount of wealth hidden by individuals in international financial centres (Report by ECORYS 2021). URL : <https://www.taxobservatory.eu/repository/monitoring-the-amount-of-wealth-hidden-by-individuals-in-international-financial-centres/> (Last accessed: 12.04.2023).
47. Івашко О. А Інструментарій податкового планування та процеси ухилення від сплати податків в контексті діючої практики функціонування офшорних юрисдикцій. URL : https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12188/1/Modre_2013_1_23.pdf (дата звернення: 12.04.2023).
48. Г. О. Шамборовський Види і функції бізнес-схем та банківських операцій в офшорних юрисдикціях. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2021/23.pdf (дата звернення: 12.04.2023).
49. Офшорні компанії в податковому плануванні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.amondsmith.com.ua/bank_accounts.htm (дата звернення: 13.04.2023).
50. Реєстрація компаній в офшорній зоні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://azolalegal.com/registratsiya-kompanij/registratsiya-kompanij-offshory/> (дата звернення: 13.04.2023).
51. International Wealth Insiders. "Offshore Jurisdictions Ranking 2022." URL : <https://www.smartinsider.com/director-insights/wealth-reports/> (дата звернення: 13.04.2023).
52. Мірошниченко О.В. Вплив офшорних механізмів на стабільність економіки та фінансову безпеку України URL : <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/2150/2179> (дата звернення: 18.04.2023).
53. Копитко М.І., Вінічук М.В. Використання офшорних зон як способів ухилення від оподаткування. URL : <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/375/404> (дата звернення: 23.04.2023).
54. Офіційний сайт CASE Україна. (2021). Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні: 2021, URL: https://case-ukraine.com.ua/content/uploads/2020/09/CASE_Tax-avoidance.pdf (дата звернення: 23.04.2023).
55. О. П. Подра, Х. Б. Стамбульська Офшорні юрисдикції як інструмент мінімізації податкового навантаження. URL:

<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jun/28249/220373menedzhment-167-176.pdf> (дата звернення: 23.04.2023).

56. Лебідь О. В., Гаркуша В. О. Особливості діяльності офшорних зон та їх роль у системі світових фінансових центрів. Бізнес Інформ. 2019. №11. С. 290-296. URL:

https://www.businessinform.net/article/?year=2019&abstract=2019_11_0_290_296 (дата звернення: 23.04.2023).

57. Паршин Ю., Санакоєв Д., Самойлова С. Офшоризація та деофшоризація економіки: міжнародний досвід та особливості. URL:

https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/09/21_2_ua/%D0%9D%D0%92_2-2021_23.10.21-293-300.pdf (дата звернення: 23.04.2023).

58. Офіційний сайт Міністерства фінансів. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 24.04.2023).

59. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/all-statistic/international-reserves/international-reserves> (дата звернення: 24.04.2023).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ОГЛЯД СПЕЦІАЛЬНОЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Zoromé, Ahmed: Concept of Offshore Financial Centers: In Search of an Operational Definition, 2007

The technical report "Concept of Offshore Financial Centers: In Search of an Operational Definition" by Ahmed Zoromé was published in 2007 by the International Monetary Fund (IMF). The report aims to define the concept of offshore financial centers (OFCs) and to establish an operational definition that can be used for policy analysis and monitoring. Zoromé provides an extensive review of the literature on OFCs and identifies four main features that are commonly associated with OFCs: (1) low taxes, (2) light regulation, (3) high degree of secrecy, and (4) favorable legal and political environment. He argues that these features are not unique to OFCs and therefore proposes a new definition that emphasizes the activities carried out in OFCs rather than their characteristics.

According to Zoromé, an OFC is a jurisdiction that provides financial services to non-residents on a cross-border basis, with a disproportionately large financial sector relative to the size of its domestic economy. He suggests that this definition captures the essence of OFCs and allows for a more precise analysis of their role in the global financial system. Overall, Zoromé's report provides a comprehensive analysis of the concept of OFCs and offers a new operational definition that can be useful for policymakers and researchers. The report also highlights the importance of OFCs in the global financial system and the need for effective regulation to prevent illicit activities.

2. Jason Sharman: Offshore and the new international political economy, 2010

The article "Offshore and the New International Political Economy" by Jason Sharman examines the role of offshore financial centers (OFCs) in the new international political economy. The article was published in 2010 and is available online through the Griffith University research repository. Sharman argues that offshore financial activity has become a central feature of the contemporary global economic system, with OFCs serving as key nodes in the global network of finance. He identifies several factors that have contributed to the rise of offshore finance, including globalization, financial innovation, and regulatory competition.

The article provides an overview of the various types of offshore financial activity, including tax evasion, money laundering, and regulatory arbitrage. Sharman also discusses the challenges of regulating offshore finance and the strategies that have been employed by regulators to address these challenges. One of the key contributions of the article is its analysis of the political economy of offshore finance. Sharman argues that OFCs have become powerful players in the global economic system, with the ability to influence economic and political outcomes. He also examines the role of political elites in promoting offshore finance, and the ways in which offshore finance has been used to circumvent democratic accountability. Overall, Sharman's article provides a comprehensive analysis of the role of offshore finance in the contemporary global economic system. The article highlights the challenges of regulating offshore finance, and the need for greater transparency and accountability in the global financial system.

3. Andrew P. Morriss, Charlotte Ku: The Evolution of Offshore: From Tax Havens to IFCs, 2006

The article "The Evolution of Offshore: From Tax Havens to IFCs" by Andrew P. Morriss and Charlotte Ku explores the evolution of offshore financial centers (OFCs)

from their origins as tax havens to their current status as international financial centers (IFCs). Morriss and Ku provide a historical overview of offshore finance, tracing its origins back to the 1920s and 1930s when European countries established tax havens in response to high taxes and capital controls. They argue that the emergence of offshore finance was driven by both supply-side factors, such as tax and regulatory competition, and demand-side factors, such as the growth of international trade and investment.

The article also examines the changing nature of offshore finance over time, with the authors noting that tax havens have given way to IFCs, which offer a broader range of financial services and are subject to more extensive regulation. They argue that the growth of IFCs has been driven by a combination of factors, including the globalization of finance, the growth of multinational corporations, and the increasing sophistication of financial markets. Morriss and Ku also discuss the challenges of regulating offshore finance and the various strategies that have been employed by regulators to address these challenges. They argue that effective regulation of offshore finance requires a multilateral approach, involving cooperation among regulators from different countries and the development of international standards and best practices. Overall, the article provides a comprehensive overview of the evolution of offshore finance and highlights the challenges and opportunities presented by this rapidly evolving sector. The authors call for greater transparency and cooperation among regulators to ensure the stability and integrity of the global financial system.

4. Grundy M., Nathan A.: Offshore business centres: a world survey.

London: Sweet & Maxwell, 2013

The book "Offshore Business Centres: A World Survey" by Mark Grundy and Andrew Nathan provides a comprehensive survey of offshore financial centers (OFCs) around the world. The book was published in 2013 by Sweet & Maxwell and spans 137 pages. The book provides an overview of the different types of offshore financial centers, including tax havens, international financial centers, and regional financial

centers. The authors discuss the history and evolution of OFCs, as well as the various economic and political factors that have contributed to their development.

The book provides detailed profiles of more than 30 OFCs around the world, including major centers such as the Cayman Islands, Bermuda, and Hong Kong, as well as lesser-known centers such as Vanuatu and the Seychelles. For each OFC, the authors provide information on its legal and regulatory framework, tax system, and the types of financial services it offers. The book also provides an analysis of the challenges and opportunities presented by offshore finance, including issues related to transparency, regulation, and financial stability. The authors discuss the role of OFCs in facilitating cross-border trade and investment, as well as the potential risks associated with offshore finance, such as tax evasion, money laundering, and financial instability. Overall, "Offshore Business Centres: A World Survey" provides a comprehensive and detailed overview of offshore finance and its role in the global economy. The book is a valuable resource for anyone seeking to understand the complex and rapidly evolving world of offshore finance.

5. Tax Justice Network: The Price of Offshore, 2005

"The Price of Offshore" is a briefing paper by the Tax Justice Network, a UK-based organization that advocates for tax justice and the curbing of offshore tax evasion and avoidance. The paper was published in 2005 and spans just 2 pages. The paper argues that the amount of wealth held in offshore accounts is much larger than previously estimated, with estimates ranging from \$11.5 trillion to \$21 trillion. The authors assert that this offshore wealth is largely untaxed, leading to a significant loss of tax revenue for governments around the world. The paper highlights the negative impact of offshore tax evasion and avoidance on developing countries, which are often the most vulnerable to the effects of tax evasion and have fewer resources to combat it. The authors argue that offshore tax evasion and avoidance contribute to poverty, inequality, and underinvestment in public services in these countries. The paper concludes by calling for increased transparency and international cooperation to combat offshore tax

evasion and avoidance. The authors argue that this will require a combination of regulatory measures, such as improved tax information exchange and the elimination of tax havens, as well as changes in the behavior of corporations and individuals who engage in offshore tax evasion and avoidance. Overall, "The Price of Offshore" provides a concise and compelling argument for the need to address offshore tax evasion and avoidance. Despite its brevity, the paper highlights the significant economic and social costs of offshore finance and calls for urgent action to address this global problem.

6. Heather McCann: Offshore Finance, 2006

"Offshore Finance" by Heather McCann is a book published by Cambridge University Press in 2006. The book provides an overview of offshore finance and its role in the global economy, spanning from pages 8-18. The author begins by defining offshore finance and explaining its historical development, highlighting the role of tax havens in facilitating offshore finance. The book provides an overview of the various types of offshore financial centers, including international financial centers, regional financial centers, and small island economies. The book also explores the economic and political factors that have contributed to the growth of offshore finance, such as the liberalization of financial markets, the rise of globalization, and the increasing complexity of cross-border financial transactions. The author discusses the benefits and risks of offshore finance, including its potential to facilitate cross-border investment and trade, as well as its potential to facilitate tax evasion, money laundering, and financial instability.

The author also explores the regulatory challenges posed by offshore finance, including the difficulty of enforcing national tax laws and financial regulations in a globalized economy. The book discusses the various measures that have been taken to address offshore finance, including international agreements and regulations, as well as the challenges of implementing and enforcing these measures. Overall, "Offshore Finance" provides a comprehensive overview of offshore finance and its role in the

global economy. The book is a valuable resource for anyone seeking to understand the complex and dynamic world of offshore finance, including policymakers, academics, and practitioners in the finance industry.

7. Jan Fichtner: The Offshore-Intensity Ratio, 2014

"The Offshore-Intensity Ratio" is an academic paper by Jan Fichtner, published on ResearchGate. The paper presents a new method for measuring the intensity of offshore activity in a country's economy, using the concept of the offshore-intensity ratio. The author argues that previous methods for measuring offshore activity, such as the use of tax haven lists, have limitations and fail to capture the full extent of offshore activity. The offshore-intensity ratio, on the other hand, takes into account both the volume and value of offshore financial flows in relation to a country's GDP. The paper presents data on the offshore-intensity ratios of various countries, highlighting the differences in the extent of offshore activity between developed and developing countries. The author argues that the offshore-intensity ratio can provide valuable insights into a country's economic structure and its exposure to offshore financial risks.

The paper also discusses the implications of offshore activity for tax policy and the wider economy. The author argues that high levels of offshore activity can result in a loss of tax revenue for governments and can also contribute to financial instability and inequality. Overall, "The Offshore-Intensity Ratio" provides a valuable contribution to the literature on offshore finance and its measurement. The paper offers a new approach for measuring offshore activity that can provide insights into the economic structure and risks of different countries. The findings of the paper have implications for policymakers and practitioners in the finance industry seeking to understand the impact of offshore finance on the wider economy.

8. Carlotta Schuster: Offshore wealth Data and measurement, 2021

"Offshore Wealth Data and Measurement" is a technical report by Carlotta Schuster, published by the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). The report provides a detailed overview of the methods and data sources used to measure offshore wealth and financial flows. The author highlights the challenges in measuring offshore wealth, including the lack of transparency and the complexity of offshore financial structures. The report outlines various methods for estimating offshore wealth, such as using balance of payments data, foreign direct investment statistics, and wealth surveys.

The report also provides a critical analysis of the limitations of these methods, and discusses the potential biases and uncertainties associated with offshore wealth measurement. The author argues that a comprehensive understanding of offshore wealth is essential for developing effective policies to address issues such as tax evasion and illicit financial flows. Overall, "Offshore Wealth Data and Measurement" provides a valuable resource for researchers and policymakers seeking to understand the measurement of offshore wealth and financial flows. The report provides a comprehensive overview of the challenges and methods associated with measuring offshore wealth, and highlights the need for further research and policy development in this area.

SUMMARY

The diploma thesis «Offshore centers in the redistribution of global capital flows», written Valentyna Pisna has a high level of quality and consists of 2 parts. The first part describes the theoretical foundations and aspects of the analysis of offshore centers, namely the definition, classification, features, evolution, advantages and disadvantages of offshore centers. One of the main advantages of this thesis is the analytical part, which describes the mechanism of operation of offshore centers, real positive and negative practices of using offshore centers. Also shown are real schemes for the use of offshore zones and tax havens by Ukrainian companies and proposals for the de-offshoreization of the Ukrainian economy. The second part is written on the basis of the works of foreign and domestic authors, statistical data issued by the International Monetary Fund, the Organization for Economic Cooperation and Development, the National Bank of Ukraine and the Ministry of Finance of Ukraine, etc. The study focuses on the impact of offshore centers on global capital flows, with particular emphasis on foreign direct investment (FDI) flows. The obtained data indicate that offshore centers play a significant role in the redistribution of global capital flows, in particular in attracting FDI. The study highlights the importance of regulatory and tax policies in shaping the demand for offshore center services and provides suggestions that aim to address the potential negative consequences of using offshore centers, such as tax evasion and money laundering. At the end, the author explains the use of offshore by Ukrainian entrepreneurs and statistics on this and summarizes the achievements of the thesis in one summary.

Keywords: *offshore centers, the de-offshoreization of the Ukrainian economy, redistribution of global capital flows, foreign direct investment, tax evasion, money laundering.*

Форма короткого звіту подібності за антиплагіатною інтернет-системою Unicheck

Короткий звіт за результатами перевірки кваліфікаційної роботи
антиплагіатною інтернет-системою Unicheck

Ім'я користувача:
Міжнародних фінансів Ананьєв Микола

ID перевірки:
1015041876

Дата перевірки:
11.05.2023 21:57:27 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
11.05.2023 22:04:12 EEST

ID користувача:
100005723

Назва документа: Пісна Валентина Олександрівна

Кількість сторінок: 76 Кількість слів: 17557 Кількість символів: 133894 Розмір файлу: 1.44 MB ID файлу: 1014729600

14% Схожість

Найбільша схожість: 1.77% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1013006590)

10.4% Джерела з Інтернету	405	Сторінка 78
8.76% Джерела з Бібліотеки	469	Сторінка 82

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 7

